

Kako proučavati biblijska proročanstva

Shawn Boonstra

Pouke iz Biblije — Priručnik za učitelje
Travanj, svibanj i lipanj 2025.

Sadržaj

1. Neka načela proroštva
2. Temelj u Postanku
3. Slike iz bračnog života
4. Narodi (1)
5. Narodi (2)
6. Razumijevanje žrtve
7. Osnova za prorokovanje
8. U Psalmima (1)
9. U Psalmima (2)
10. Nama koji živimo u posljednjim vremenima
11. Ruta i Estera
12. Preteče
13. Slike svršetka

POUKE IZ BIBLIJE — Priručnik za učitelje — 2/2025.

Nakladnik: ZNACI VREMENA, Prilaz Gjуре Deželića 77, 10000 Zagreb, Hrvatska • **Odgovorni urednik:** Neven Klačmer • **Urednik:** Mario Šijan
• **Prijevod:** Mirjana Kalinić • **Lektura:** Marijan Malašić •
Korektura: Ljiljana Đidara • **Tiskano u uredu nakladnika**

www.znaci-vremena.com • www.adventisti.hr

UVOD

Izvorni oblik proroštva

Tijekom Zaljevskog rata 1991. godine, čuveni protestantski pisac i govornik bio je uvjeren da je Otkrivenje pretkazalo taj sukob. Njegov argument zasnivao se na činjenici da su neki helikopteri koji su korišteni u tom ratu izgledali poput skakavaca opisanih u 9. poglavlju Otkrivenja. “Kad ona otvori zjalo — Bezdan, iz zjala se diže dim kao dim goleme peći, te potamnje sunce i zrak od dima iz zjala. Iz tog dima iziđoše skakavci na zemlju, i bijaše im dana moć slična moći zemaljskih štipavaca.” (Otkrivenje 9,2.3)

To nije baš najbolji način tumačenja nekog biblijskog proročanstva, zar ne? Ipak, takva tumačenja su prilično česta. Tijekom posljednjih desetljeća čitav niz knjiga, članaka, videosnimaka, a sada i mrežnih stranica, od kojih su svi posvećeni proročanstvima, iznio je mnoga predviđanja, uključujući određivanje datuma završnih događaja — uglavnom usredotočenih na ratove ili previranja na Bliskom istoku. I gle čuda, ni u jednom od tih slučajeva predviđanja se nisu obistinila.

Kao adventisti sedmoga dana, mi imamo drugačiji, kristocentričan pristup, pri čemu žarište proročanstva više nije na nekoj pojedinačnoj geografskoj lokaciji negdje na Bliskom istoku, niti na bilo kojem ratnom sukobu koji se tamo odvija. Mi proročanstva promatramo kroz leće velikog sukoba između Krista i Sotone — duhovne borbe koja se odvija širom svijeta i koja će svoj vrhunac dostići kada se Božji narod, sastavljen od Židova i pogana (vidi Otkrivenje 12,17; 14,12), suoči sa završnom krizom, u čijem je središtu obožavanje Stvoritelja (vidi Otkrivenje 14,7) nasuprot obožavanju Zvijeri i njezina kipa.

Ključni element za razumijevanje proročanstava o posljednjim danima nalazi se u 2. poglavlju Knjige proroka Daniela, koje sadrži ne samo njihov povijesni okvir, već i ključ za odgonetanje njihovog značenja.

U Danielu 2 opisuju se četiri svjetska kraljevstva — Babilon, Medo-Perzija, Grčka i Rim — nakon kojih slijedi Božje vječno kraljevstvo, “koje neće nikada propasti i neće prijeći na neki drugi narod. Ono će razbiti i uništiti sva ona kraljevstva, a samo će stajati dovijeka” (Daniel 2,44). Usporedna proročanstva u 7. i 8. poglavlju sadrže taj isti osnovni proročki okvir unutar kojeg ta svjetska kraljevstva nastaju i nestaju dok se Božje kraljevstvo ne uspostavi zauvijek.

U Danielu 7 anđeo tumač sve nam to jasno kaže: “One četiri goleme nemani jesu četiri kralja koji će se dići na zemlji. Ali će od njih kraljevstvo

preuzeti Sveci Svevišnjega i oni će ga posjedovati za vijeke vjekova.” (Daniel 7,17.18)

Četiri svjetska kraljevstva (Babilon, Medo-Perzija, Grčka i Rim) slijede jedno za drugim tijekom povijesti, u neprekidnom nizu, sve dok nakon Isusovog drugog dolaska Bog ne uspostavi svoje vječno kraljevstvo.

Naravno, mi smo još uvijek ovdje, u vremenu Rima, četvrtog i konačnog zemaljskog kraljevstva, prije Kristovog povratka.

Imajući u vidu tu povijesnu perspektivu kao osnovu za razumijevanje proročanstava, mi ćemo ovog tromjesečja proučavati o tome kako treba tumačiti biblijska proročanstva, a posebno neke aluzije, simbole, slike i metafore koji otključavaju proročku istinu i završne događaje.

Krenut ćemo od izvještaja o stvaranju u Postanku — što je važno za razumijevanje ne samo proročanstava, već i onoga što slijedi, posebno križa i Isusove smrti — i preko Babilonske kule, službe u Svetišću i Psalama, stići ćemo čak do nekih starozavjetnih brakova. U svemu tome možemo naći slike, simbole i usporedbe koji, kada se proučavaju s molitvom i u poniznom, pokornom duhu (jer ako pristupite Bibliji s buntovnim srcem, onda samo gubite vrijeme), mogu doprinijeti tomu da proročanstva o vremenu svršetka, pogotovo ona iz Otkrivenja, upravo ožive.

Jedno tromjesečje svakako nije dovoljno čak ni da započnemo s proučavanjem svih događaja i slika koji nam pomažu u odgonetavanju proročke istine. Tko zna, možda će nam za to biti potrebna čitava vječnost. Ali dotada, Božjom milošću proučit ćemo onoliko koliko možemo.

Shawn Boonstra je govornik i direktor Glasa proroštva (Voice of Prophecy). Njegove emisije i knjige bile su izvor nadahnuća mnogima širom planeta, a tijekom godina imao je žive evandeoske nastupe na svim kontinentima osim Antarktike.

Neka načela proroštva

Ključni tekst: Jeremija 9,24

Središte proučavanja: 2. Timoteju 3,15-17.

PRVI DIO: Pregled

Svakog semestra, na početku predavanja biblijskih predmeta, profesor bi svoje studente potaknuo na razmišljanje jednostavnim, ali izazovnim, pitanjem: “Koje je najvažnije pomoćno sredstvo koje imate za razumijevanje Biblije?” Učenici su ponudili sve ono za što su smatrali da bi mogao biti najbolji odgovor: “biblijski rječnici”, “molitva”, “Duh Sveti”, “poznavanje biblijskih jezika (hebrejski, grčki)”, “biblijski softver” itd. Nakon što je saslušao sve njihove odgovore, profesor im je rekao da, iako je sve spomenuto nesumnjivo korisno, postoji sredstvo koje nisu spomenuli, a najvažnije je od svih: vrijeme.

Nesporno je da je najvažnije oruđe u proučavanju Svetog pisma ono kojeg, kako se često čini, imamo najmanje: vrijeme. Kada smo spremni i voljni uložiti vrijeme u pothvat proučavanja Biblije, to nas navodi da razmislimo o sljedećem pitanju: Kako čitamo Bibliju? Koja bi nas načela trebala voditi na putu traganja i razumijevanja ove Knjige?

Temе: Ovog ćemo tjedna obraditi deset načela koja su značajna pri čitanju biblijskih proročkih tekstova. Prvih pet načela usredotočit će se na sam tekst: iskreno čitanje (kao novi tekst), pozorno čitanje (kao važan tekst), čitanje kao estetski doživljaj (kao lijepi tekst), kontekstualno čitanje (u okviru biblijskog okruženja) i intertekstualno čitanje (u svjetlu drugih biblijskih odlomaka).

Sljedećih pet načela čitanja usredotočit će se na naš odgovor na poruku, kako bismo bili sigurni da doista čujemo Božju riječ: duhovni uvid pri čitanju teksta (kao nadahnutog teksta), čitanje s razumijevanjem (kao teškog teksta), zajedničko čitanje (kao teksta za zajednicu), čitanje radi promjene života (kako tekst djeluje u našem životu) i čitanje u etičkom smislu (za odgovorno tumačenje).

DRUGI DIO: Komentar

Biblijski tekst osnova je svake rasprave o biblijskim proročanstvima. Stoga bi prva namjera čitatelja trebala biti da dok čita biblijski tekst nekog proročanstva, njeguje istraživački duh.

1. Iskreno čitanje. Pročitajte tekst kao da je potpuno nov i kao da ga ne razumijete. Zanimljivo je da je i sam Daniel počeo razumijevati svoje proročanstvo (Daniel 9,2) tek pošto je prepoznao da ga nije razumio: “no nitko to nije dokučio” (Daniel 8,27). Ljudi su, kaže nam Biblija, po naravi “u tami” (Ivan 1,5). Kada pristupamo biblijskom proročanstvu, najčešće griješimo u tome što mislimo da razumijemo njegovu poruku, čak i prije nego što pročitamo tekst. Dakle, mi namećemo svoju misao tekstu (*eisegeisis*), umjesto da dopustimo tekstu da govori sam za sebe (*eksegeisis*). To je slučaj kada čitamo biblijska proročanstva iz kuta vlastitog prosuđivanja ili u svjetlu događaja koji se odvijaju u našem vremenu.

2. Pozorno čitanje. Biblijsko proročanstvo sadrži značajne informacije o sudbini svijeta i važne istine o spasenju (2. Timoteju 3,15-17). Biblijski proroci pomno su birali riječi i način izražavanja kako bi prenijeli svoje nadahnuto viđenje. Zato čitajte tekst polako, obraćajući pozornost na njegove riječi. Pročitajte ga nekoliko puta kako biste bili sigurni da ništa niste propustili prigodom čitanja. Dakle, “pronaći ćemo žive izvore koji izbijaju tamo gdje nemaran čitatelj vidi samo pustinju” (Ellen G. White, *Odgovj*, str. 161; u izvorniku 191). Bolje je uvidjeti da nešto ne razumijete, nego da se zadovoljite plitkim ili lažnim razumijevanjem teksta.

3. Čitanje kao estetski doživljaj. Književni oblici teksta (struktura, paralelizmi) pomoći će u odgonetavanju poruke proročanstva. Danielovo proročanstvo o kipu u Danielu 2, razjašnjeno je njegovom paralelom u proročanstvu o četiri zvijeri u Danielu 7. Također postoje paralele između proročanstava u Danielu i Otkrivenju. Pogledajte sljedeću tablicu u kojoj je apokaliptičko viđenje u Otkrivenju 13—14 u mnogim događajima usporedno s proročanstvom iz Daniela 7, koje je također paralelno s proročanstvom u Danielu 8, na sljedeći način:

Daniel 7	Otkrivenje 13—14
Zvijeri iz mora (Daniel 7,1-3)	Zvijer iz mora (Otkrivenje 13,1a)
Lav (Daniel 7,4)	Zvijer s 10 rogova (Otkrivenje 13,1b)
Medvjed (Daniel 7,5)	Ris (Otkrivenje 13,2a)
Ris (Daniel 7,6)	Medvjed (Otkrivenje 13,2b)
Zvijer s 10 rogova (Daniel 7,7)	Lav (Otkrivenje 13,2c)
Sila koja huli (Daniel 7,8)	Sila koja huli (Otkrivenje 13,3-18)
Dan pomirenja	Poruke trojice anđela
(Daniel 7,9-12; 8,14)	(Otkrivenje 14,1-13)
Sin Čovječji (Daniel 7,13.14)	Sin Čovječji (Otkrivenje 14,14-16)

Prikazane paralele pokazuju da nebeski Dan pomirenja/Dan očišćenja u Danielu 7 i 8, odgovara zemaljskom objavljivanju vijesti trojice anđela u Otkrivenju 14 i odvija se u isto vrijeme.

4. Kontekstualno čitanje. U svojem povijesnom kontekstu, sukob babilonske vojske sa sjevera i egipatske vojske s juga kod Karkemisha (usporedi Daniel 1,1 i Jeremija 46,2), prorok Daniel u 11. poglavlju koristi kao pozadinu za svoje proročanstvo o eshatološkim ratovima između sjevernog i južnog kralja. U književnom kontekstu, činjenica da je Daniel 7 napisan na aramejskom, koji je bio zajednički jezik tog vremena, dok je Daniel 8 napisan na hebrejskom, jeziku Židova, ukazuje na to da se proročanstvo iz Daniela 7 usredotočuje na zemaljska kraljevstva i da ima sveopće značenje, dok se proročanstvo iz Daniela 8 usredotočuje na Božji narod i ima duhovno značenje.

5. Intertekstualno čitanje. S obzirom na to da je proročki tekst sam sebi tumač, nužno je tražiti značenje prvenstveno u samom tekstu. Ovaj pristup ukorijenjen je u osnovnom načelu koji je postavila Ellen G. White, kao odjek na načelo reformatora Martina Luthera: "Pismo tumači Pismo, pri čemu je jedan odlomak ključ za druge odlomke." (*Evangelism*, str. 581) Na primjer, povezanost ovna i jarca u Danielu 8, osim mnogih jezičnih veza s Levitskim zakonikom 16, pokazuje da se proročanstvo iz Daniela 8 odnosi na Dan pomirenja.

Usmjerenost na osobni odgovor

Kvaliteta nečijeg proučavanja proročanstava ovisi i o načinu razmišljanja osobe koja pristupa tekstu.

1. Duhovni uvid pri čitanju teksta. Sveto pismo nadahnuto je od Boga. Stoga je logično da, kako bi se u potpunosti i istinski shvatio određeni tekst, mora biti uključen duhovni čimbenik, "jer se to mora uz pomoć Duha prosuđivati" (1. Korinćanima 2,14). U praktičnom smislu, ova misao znači da su vjera i molitva važni čimbenici uspjeha u egzegetskom pristupu. Molitva će u proučavanje donijeti čudo Božje umiješanosti. Vjerovati da je Bog nadahnuo biblijski tekst određenog proročanstva i da će se proročanstvo ispuniti, dat će umu sposobnost da vidi njegovo ispunjenje tamo gdje drugi neće vidjeti ništa.

2. Čitanje s razumijevanjem. Izazov razumijevanja nadahnutog teksta zahtijeva našu marljivost i mukotrpan trud. Propovjednik je ovaj napor opisao riječima: "O, kako mučnu zadaću daje Bog sinovima ljudskim." (Propovjednik 1,13) Glagol "razumjeti" ključna je riječ u Danielovoj knjizi (pojavljuje se 15 puta). "Time neka se hvali, tko se hoće hvaliti što je tako razuman, te spoznaje mene, da sam Ja Gospod." (Jeremija 9,24 — Šarić) Drugim riječima, spoznaja Boga krajnji je cilj mudrosti.

3. Zajedničko čitanje. Kao što je biblijski tekst određenog proročanstva došao do nas preko svjedočanstva zajednice Božjeg naroda, to proročanstvo također je predodređeno za zajednicu Božjeg naroda. Iako proučavanje Božje riječi ne isključuje stvaralački doprinos pojedinca, ono uključuje i drugu braću i sestre po vjeri. Kada Bog govori, On se obraća svojem narodu kao bogoslužnoj zajednici: “Čuj, Izraele!” (Ponovljeni zakon 6,4) Daniel pretkazuje da će na kraju vremena “mnogi” (tj. Božji narod, “umnici”) “razumjeti” (Daniel 12,10 — Šarić).

4. Čitanje radi promjene života. Ako nas Sveto pismo ne promijeni i ne utječe na naš život, nećemo ga razumjeti. Da bismo to ilustrirali, razmotrimo priču o jednom europskom trgovcu u Africi koji je zadirkivao svojeg afričkog slugu što čita Bibliju: “Zašto čitaš Bibliju?” Zatim je dodao: “To je samo gomila bajki.” Afrički sluga je odgovorio: “Da nisam čitao Bibliju, već bih te odavno pojeo.” Ova pouka sadrži važno načelo o silnom djelovanju Božje riječi, za koju se kaže: “Uistinu je živa i djelotvorna riječ Božja. Ona je oštrija od svakoga dvosjeklog mača.” (Hebrejima 4,12) Dakle, proročka Božja riječ može ne samo oštro presjeći grijehe naših neprijatelja i tlačitelja, već može govoriti ili svjedočiti i “protiv” nas samih (Jeremija 28,8).

5. Čitanje u etičkom smislu. Nažalost, biblijska proročanstva često su se koristila da bi se podržalo ljudsko bezakonje. Rasističke teorije, koje su promicale ideju superiornosti bijele rase nad crnom u cilju opravdavanja aparthejda i ropstva, bile su zasnovane na iskrivljenom razumijevanju proročanstva iz Postanka 9,25. Antisemitizam, koji je doveo do ratnih razaranja i križarskih ratova i koji je odigrao značajnu ulogu u ubojstvu šest milijuna Židova, bio je zasnovan na pogrešnom tumačenju biblijskih proročanstava i razvijan na temelju njih (Daniel 9,24). U prošlosti, zlostavljanja i zločini nad ženama u privatnom obiteljskom okruženju često su pravdani pozivanjem na proročanstvo iz Postanka 3,16. Dok proučavamo Božju proročku Riječ u ovom tromjesečju, dopustimo nadahnutom Pismu da preuzme potpunu vlast nad našim umom i našim srcem, za “odgajanje u pravednosti” (2. Timoteju 3,16).

TREĆI DIO: Primjena

Primijenite ovoj tjednu pouku uz pomoć pitanja u nastavku na temelju 2. Timoteju 3,15-17.

Usmjerenost na tekst:

1. Koje su ključne riječi u 2. Timoteju 3,15-17?
2. Razmislite i razgovarajte o važnosti sljedećih riječi: “sveta Pisma”, “mudar”, “dano”, “svako”.

3. Zašto proučavanje Svetog pisma potiče kreativno razmišljanje?
4. Kakva je struktura ovog teksta?
5. Koji je kontekst ovog odlomka?
6. Pronađite još dva biblijska teksta s istom temom.

Na primjer, Psalam 119,97-104 i Ivan 5,39. Pronađite sličnosti u ovim tekstovima i usporedite njihove teme. Koliko su ovi tekstovi slični ili različiti?

Usmjerenost na osobni odgovor:

1. Koje se riječi u 2. Timoteju 3,15-17 odnose na važnost i nužnost pristupanja proučavanju Pisma s poštovanjem? Na primjer, razmislite i razgovarajte o sljedećim riječima: “Pismo” (podrazumijeva potrebu za duhovnim pristupom), “dano” (dar od Boga), “nadahnuto” (rad Duha Svetoga).

2. Koje riječi u tekstu upućuju na potrebu za promišljenim čitanjem? Na primjer, razmislite i razgovarajte o sljedećim riječima: “znati” (spoznajna funkcija; informacije za učenje), “mudar” (vježbanje razmišljanja), “poučavanje” (pružanje uputa i učenje novoga).

3. Koje se riječi odnose na potrebu za zajedničkim čitanjem?

Na primjer, razmislite i razgovarajte o sljedećim riječima: “od djetinjstva” (uključivanje roditelja), “popravljanje” (uključivanje roditelja i nastavnika), “djelo ljubavi” (nešto učinjeno za ljude koji su u potrebi).

4. Koje se riječi odnose na primjenu teksta u osobnom životu? Na primjer, razmislite o sljedećim riječima i razgovarajte o njima: “koja te mogu učiniti mudrim” (izoštava nečije zapažanje i osobno prosuđivanje). Koje se riječi odnose na potrebu za moralnom osjetljivošću? Na primjer, razmislite i razgovarajte o sljedećim riječima: “odgajanje u pravednosti” (razvija sposobnost da se razazna što je ispravno).

Temelj u Postanku

Ključni tekst: Ivan 1,29.

Središte proučavanja: Postanak 22,1-18; Ivan 3,16.

PRVI DIO: Pregled

Prva biblijska knjiga Postanak sadrži temeljne istine koje obuhvaćaju srž spasonosne i proročke poruke Svetog pisma. Od izvještaja o stvaranju (Postanak 1 i 2), prema kojem je Bog pretvorio kaos i prazninu u život, do izvještaja o Josipu, u kojem je Bog doveo do otkupiteljskog svršetka nakon zlih djela (Postanak 50,20), knjiga Postanka svjedoči o Božjem planu spasenja. U sredini Postanka, izvještaj o pokušaju žrtvovanja Izaka (Postanak 22,1-18) sadrži osnovnu poruku ovog božanskog plana.

U ovoj pouci otkrit ćemo različite teme u Božjem planu spasenja koje proizlaze iz dramatičnog izvještaja o vezivanju Izaka, *Akedah*. Prva tema je ljubav, iz koje proizlaze sva ostala Božja djela.

U ovom izvještaju, hebrejska riječ *ahab*, "ljubav", u Bibliji je upotrijebljena prvi put, u Božjem govoru koji se odnosi na očinsku ljubav (Postanak 22,2).

Druga tema je pokazivanje Božje ljubavi u žrtvi Njegovog Sina, koju Izak nagovještava u poistovjećujući se s janjetom (Postanak 22,7-10). Treća tema je očitovanje Božje ljubavi u povijesti, konkretno u velikom sukobu u kojem će "rod" stupiti u sukob sa zmijom i završit će pobjedom "roda" nad zlom i smrću. Ovaj događaj je izražen u neočekivanom pojavljivanju "ovna" (Postanak 22,13), koji predočava eshatološki Dan pomirenja.

DRUGI DIO: Komentar

Božja ljubav

Nemoguće je razumjeti Božju ljubav, jer je nemoguće "shvatiti ... koja je tu širina, duljina, visina i dubina, i upoznati ljubav Kristovu koja nadilazi spoznaju" (Efežanima 3,18.19). Značajna je činjenica da se glagol *ahab*, "ljubiti", prvi put pojavljuje u Svetom pismu u vezi s ljubavlju oca — Abrahamovom ljubavlju prema Izaku, njegovom "jedincu" (Posta-

nak 22,2). Upravo u konkretnom kontekstu Abrahamove ljubavi prema njegovom sinu jedincu trebala je biti ispitana Abrahamova ljubav prema Bogu (Postanak 22,1; usporedi Postanak 22,12).

Ali trebala je biti ispitana i otkrivena ne samo Abrahamova ljubav prema Bogu. Abrahamu je Božja ljubav otkrivena u njegovom osobnom iskustvu. On je, dakle, razumio dubinu Božje ljubavi. Ellen G. White objašnjava: “Bog je Abrahamu zapovjedio da prinese svog sina kako bi u njegov um utisnuo stvarnost Evandjelja, a isto tako da iskuša njegovu vjeru. Bol koju je iskusio tijekom mračnih dana tog strašnog iskustva bila je dopuštena da bi na temelju vlastita iskustva razumio veličinu žrtve koju je Bog prinio za čovjekovo otkupljenje. ... *Može li se dati veći dokaz o Božjoj beskonačnoj ljubavi i sažaljenju?*” (Patrijarsi i proroci, str. 121; u izvorniku 154)

Bog nije dao Abrahamu filozofsko, teološko ili psihološko objašnjenje svoje ljubavi. Bog je dopustio Abrahamu da izdrži (u svojoj domeni) ono što je Bog trebao izdržati (u beskonačnom smislu). Ovu paralelu između Abrahama, koji je prinio svojeg “sina jedinca” kojeg je ljubio, i Boga, koji je dao svojega jedinorođenog Sina kojega “ljubi” (Ivan 5,20), Ivan se koristi istim jezikom (intertekstualnost) u svojoj definiciji “ljubavi”: “Da, Bog je tako ljubio svijet da je dao svoga jedinorođenog Sina da ne pogine ni jedan koji u nj vjeruje, već da ima život vječni.” (Ivan 3,16; usporedi 1. Ivanova 4,9)

Janje Božje

Kad govori o Isusu, Ivan koristi naziv “Jaganjac Božji”: “Sutradan Ivan vidje Isusa gdje dolazi k njemu te reče: ‘Evo Jaganjca Božjeg koji uzima grijeh svijeta!’” (Ivan 1,29; usporedi Ivan 1,36) Zanimljivo je i značajno da se riječ “janje” prvi put pojavljuje u Svetom pismu u kontekstu izvještaja o vezivanju Izaka, što se odnosi na žrtvu paljenicu (Postanak 22,7). Nije, međutim, prvi put da se janje koristi kao žrtva. Abel je sigurno prinio janje na žrtvu paljenicu (Postanak 4,4; usporedi Brojevi 18,17). Ali to je prvi put da se riječ “janje”, spominje određeno. To je također jedini odlomak hebrejske Biblije u kojem je riječ se, “janje”, određena. Svi drugi odlomci Svetog pisma koji sadrže ovu riječ koriste je u neodređenom smislu. Ovaj jedinstveni slučaj svjedoči o posebnoj i jedinstvenoj primjeni. Izak (s Abrahamom) odnosi se na jedinstveno janje koje nadilazi sva ostala.

Činjenica da je riječ “janje” Ivan upotrijebio u svojem evanđelju (Ivan 1,29.36), a posebno u Otkrivenju (23 puta), u određenom smislu pokazuje da Ivan misli na “janje” iz Izakovog pitanja: “Gdje je janje?” (Postanak 22,7) Ovaj intertekstualni odnos omogućava nam da prepo-

stavimo da se Izakovo “janje” odnosi na Božjega Sina, kako ga razumije Ivan. Ovakvo je tumačenje potvrđeno u Abrahamovom odgovoru na Izakovo pitanje: “Bog će već providjeti janje za žrtvu.” (Postanak 22,8)

Posebno je značajan ustroj početne rečenice Abrahamove izjave u Postanku 22,8. Prvo, iako se u hebrejskom jeziku glagol obično stavlja na prvo mjesto, a zatim slijedi subjekt, ovdje se riječ “Bog” stavlja na početak rečenice prije glagolskog oblika, kako bi se naglasila činjenica da je rješenje samo u Bogu. Bog će providjeti. Drugo, ova uvodna rečenica u Postanku 22,8 ima istu misaonu konstrukciju kao i izraz *lek leka*, “idi”, kojom je objavljen Božji poziv (Postanak 22,2; usporedi Postanak 12,1). U tom slučaju rečenica u Postanku 22,8 mogla bi se prevesti na sljedeći način: “Bog će sebe providjeti kao janje” (apozicija), što znači da će Bog sebe osigurati kao janje za žrtvu. Kao takvo, janje je prepoznato kao Bog. Dakle, janje koje se ovdje spominje nije samo životinja koju je Izak imao na umu; to je sam Bog.

Božja pobjeda

Izak je očekivao da će Bog osigurati janje. Ipak, umjesto janjeta pojavio se ovan: “Podiže Abraham oči i pogleda, i gle — za njim ovan, rogovima se zapleo u grmu.” (Postanak 22,13) Pojava ovna ukazuje na ovna iz Dana pomirenja (Levitski zakonik 16,3.6). A postoji jedinstvena intertekstualna veza između ovog odlomka o Izakovoj žrtvi i teksta o Danu pomirenja. Više nego bilo koji drugi biblijski odlomak, tekst o Izakovom vezivanju dijeli zajednički jezik s tekstem o Danu pomirenja. Nalazimo istu asocijaciju na riječi *olah*, “žrtva paljenica” (Postanak 22,13; usporedi Levitski zakonik 16,3.5); *raah*, “pojaviti se”, u istom pasivnom obliku *nifal* (Postanak 22,14; usporedi Levitski zakonik 16,2); i *jikkak* “uzeo je” (Postanak 22,13; usporedi Levitski zakonik 16,5). Ova važna intertekstualna veza između ovih dvaju odlomaka ukazuje na to da je pisac različitih propisa koji se odnose na Dan pomirenja, u Levitskom zakoniku 16, imao na umu tekst o žrtvovanju Izaka.

S druge strane, važno je napomenuti da je vezivanje Izaka prisutno i u Danielu 8, proročanstvu o eshatološkom Danu pomirenja. Prvi dio koji je uvod u Danielovo viđenje — “Podigoh oči, i gle: ovan stajao kraj rijeke” (redak 3), jasno upućuje na Izakovo žrtvovanje, s obzirom na to da Daniel citira Postanak 22,13. Ovaj nagovještaj Izakove žrtve dodatno je pojačan važnim intertekstualnim vezama između Levitskog zakonika 16 i Daniela 8 (pogledajte posebno uobičajenu upotrebu glagola *raah*, “vidjeh”, ključnu riječ u oba odlomka). U kontekstu Daniela 8, razumijemo, dakle, da ovan u *Akedah*, izvještaju o vezivanju Izaka, simbolički ukazuje na eshatološki Dan pomirenja.

Ova sveopća perspektiva potvrđena je u božanskom blagoslovu kojim završava vezivanje Izaka, *Akedah* (Postanak 22,17). Božji obećani blagoslov ne odnosi se samo na buduće potomke Abrahama, već i na budućnost naroda. Jahve obećava: "Tvoji će potomci osvajati vrata svojih neprijatelja." Ovo obećanje odnosi se na pobjedu Krista nad zmijom i pobjedu života nad smrću, koja je pretkazana u Postanku 3,15. Izvještaj o vezivanju Izaka vodi, dakle, do konačnog pomirenja za Božji narod tijekom eshatološkog Dana pomirenja (usporedi Daniel 8,14). Čini se da je ova pouka sadržana i u Poslanici Hebrejima, koja primjenjuje završni *Akedah* blagoslov (Hebrejima 6,14) na posebni trenutak u Danu pomirenja, tijekom kojeg je veliki svećenik ulazio "iza zastora" (Hebrejima 6,19; usporedi Levitski zakonik 16,2.15)

TREĆI DIO: Primjena

U nastavku pročitajte komentare o šutnji i pitanjima koja razmjenjuju Abraham i Izak, opisanim u Postanku 22,6-8. Kojim nas duhovnim poukama uče ova šutnja, kao i izgovorena pitanja?

Postanak 22,6: "Tako pođu obojica zajedno." Rečenica se javlja dvaput (Postanak 22,6.8) i zvuči tragično, naglašavajući tihi hod oca i sina.

Postanak 22,7.8: Međutim, Izak progovara. U Postanku 22,7.8, tišinu na kraju prekida Izakov glas. Ovo je prvi i jedini put da Izak govori u ovom izvještaju:

"Tada reče Izak Abrahamu ocu svojemu: 'Oče!'" (Postanak 22,7) Kada Izak progovara prvi put, on na početku izgovara hebrejsku riječ *abi*, "oče", što upućuje na njegov odnos s Abrahamom koji se sprema za klanje.

"Evo me, sine! javi se on." (Postanak 22,) Riječ "sin" (*beni*) odgovara riječi "otac" (*abi*). Usprkos planu o ubojstvu, otac voli svojega sina, a jačina te ljubavi prema njegovom jedincu čini žrtvu još bolnijom (usporedi Ivan 5,20).

"Evo kremena i drva — opet će sin — ali gdje je janje za žrtvu paljenicu?" (Postanak 22,7) Ovo pitanje upućuje na neizrečenu stvarnost, bez potrebe da se otvoreno kaže: "Jesam li ja janje?"

Slike iz bračnog života

Ključni tekst: Otkrivenje 19,9.

Središte proučavanja: Postanak 2,18-23, Ezekiel 16,3-32.

PRVI DIO: Pregled

U književnoj strukturi izvještaja o stvaranju u Postanku, ustanova braka, koja se pojavljuje u sedmom odlomku u Postanku 2,21-24, paralelna je s ustanovom subote, koja se pojavljuje sedmog dana u Postanku 2,1-3. Ova numerološka paralela naglašava vrlo značajnu pouku, da odnos između Boga i ljudske obitelji treba razumjeti u svjetlu svetosti braka.

Motiv braka ponovit će se u prvim koracima izlaska izraelskog naroda iz egipatskog ropstva. Element ljubomore, koji se često povezuje s motivom bračnog preljuba, nalazi se, na primjer, u zavjetnom dokumentu Dekaloga (Izlazak 20,5; usporedi Brojevi 25,1; Ponovljeni zakon 4,23.24). Savez između Boga i Njegovog naroda tako se razumije kao bračna veza. Bog “ljubi” svoj narod (Ponovljeni zakon 7,8), a Izrael treba “ljubiti” Boga zauzvrat (Ponovljeni zakon 6,5). Hebrejska riječ *jada*, “poznati”, koja opisuje intimni i osobni odnos između muža i žene (Postanak 4,1; 19,8), koristi se za odnos između Boga i Njegovog naroda (Psalam 16,11; Jeremija 2,2, 3; Ezekiel 16,3-32).

Stoga valja proučiti biblijske dimenzije bračnog odnosa kako bi se bolje razumjelo značenje bračne metafore.

DRUGI DIO: Komentar

Pogledajmo prvo biblijski model braka na primjeru zajednice dvaju parova u Postanku — Adama i Eve, i Izaka i Rebeke. Zatim ćemo ispitati bračnu simboliku u proročkim primjenama, naime, kako izrazi “bludnica” i “zaručnica” ilustriraju Božji odnos prema palom čovječanstvu.

Adam i Eva

Prema biblijskom zapisu, brak je uspostavljen u Edenskom vrtu, prvog dana ljudske povijesti (Postanak 1,26.27; 2,18.20-23). Očekuje se, dakle, da ovi stari, nadahnuti tekstovi iz Postanka sadrže temeljna načela braka i da su stoga korisni u našem istraživanju.

“Na svoju sliku” (Postanak 1,27). Zanimljivo je da se za opisivanje Božje inicijative za stvaranje ljudskog para koristi pravilna množina. Množina glagola *naaseh*, “načinimo” (Postanak 1,26), odnosi se na međudnos koji postoji unutar Božanstva. Činjenica da je Bog stvorio par “na svoju sliku” (Postanak 1,27), Adam i Eva moraju odražavati model božanskog međudnosa. Ovu paralelu, međutim, ne treba shvatiti doslovno, da to, na primjer, znači kako postoji spolni odnos ili hijerarhija unutar Božanstva. Kao što postoji ljubav i jedinstvo između triju Osoba Božanstva, treba postojati ljubav i jedinstvo između muškarca i žene (vidi Postanak 2,24; Ivan 15,9.12.17; Efežanima 4,1-6).

“Načinit ću mu pomoćnicu” (Postanak 2,18 — Šarić). Riječ *ezer*, “pomoćnik”, uglavnom upućuje na Božji čin spasenja (Izlazak 18,4; Psalm 33,20 itd.). Riječ *kenegdo*, “kao što je on”, znači doslovno “kao” (*ke*) “jedan prema drugom” (*negdo*). Par je tako opisan kao “sličan” i “jedan prema drugom”.

Uzajamni odnos koji postoji između muškarca i žene u stvaranju i nakon pada služi i kao slika koja označava Savez između Boga i Njegovog naroda (usporedi Pjesma nad pjesmama 6,3; Postanak 3,16; Efežanima 5, 21-28).

Izak i Rebeka

Izvještaj o braku Izaka i Rebeke zabilježen je u Postanku 24, ujedno najdužem poglavlju u ovoj knjizi. Ovaj izvještaj sadrži pouku o Božjoj prisutnosti. Iako ne vidimo da se u ovom poglavlju obraća ljudima, Jahve se spominje 17 puta. Druga ključna riječ u ovom poglavlju je glagol “ići”, (*halak*), koji se također javlja 17 puta, od kojih je sedam vezano za Rebeku. Izrazom “ići” označava se početak Abrahamovog putovanja kao odgovor na Božji poziv (Postanak 12,1.4). Rebeku tako možemo doživjeti kao drugog Abrahama. Ovo poglavlje upućuje na zaključak da je brak mjesto Božje prisutnosti, mjesto Božjeg spasenja. Brak Izaka i Rebeke sadrži, dakle, brojne poučne pojedinosti koje rasvjetljavaju naše razumijevanje Božjeg Saveza s Njegovim narodom.

Bog pokreće Savez. Kao što se Abraham (Eliezer i Izak) preselio u mjesto buduće nevjeste, Bog je taj koji čini prvi korak k svojem narodu, svojoj nevjesti. Ipak, Bog ne nameće svoj Savez. Na isti način Eliezer uzima u obzir slobodu izbora buduće nevjeste, koja može odlučiti da ne pođe: “A što ako žena ne htjedne za mnom ići?” (Postanak 24,5).

Odgovor zaručnice. Rebeka kreće bez oklijevanja i odgovara jednom riječju, *elek*, “poći ću” (Postanak 24,58 — Varaždinska Biblija), i to je posljednje pojavljivanje ključnog glagola *halak* (“ići”) u vezi s Rebekom. To što oni uopće pitaju Rebeku značajno je za njezin kulturni

kontekst, u kojem žena nije odlučivala o svojem braku. U ovom slučaju sve ovisi o njezinom pristanku, jer ona ima posljednju riječ. Štoviše, Rebekin odgovor isti je kao odgovor patrijarha Abrahama. Ovi glagoli ukazuju na odlazak Abrahama kada je napustio Mezopotamiju, *vajjelek*, “zaputi se” (Postanak 12,4). U tom smislu Rebekini koraci prate Abrahamine korake.

Dio o molitvi. Eliezer se molio za uspjeh svojeg putovanja (Postanak 24,12), kao i da mu Rebeka dâ da pije vode (Postanak 24,14). Zatim ga je Rebeka, nakon njegove molitve, “napojila” (Postanak 24,18). Izak se također molio za uspješan susret s Rebekom (Postanak 24,63). Tada se Rebekine oči susreću s Izakovim (Postanak 24,64).

Dio o ljubavi. Biblijski tekst izvještava da je Izak zavolio Rebeku tek nakon vjenčanja (Postanak 24,67). Ljubav podrazumijeva vjernost opisanu riječima: “Uživaj život sa ženom koju ljubiš svega vijeka svojega.” (Propovjednik 9,9) Ovo hebrejsko razumijevanje ljubavi nadahnulo je hebrejsku teologiju. Bračna ljubav koristi se kao slika Saveza između Boga i Njegovog naroda (Hošea 2,2; 3,1). “Ljubav” u Starom zavjetu sastavni je dio “Saveza” (Ponovljeni zakon 7,9). Dakle, kada Bog poziva ljude da Ga vole, On ne misli na trenutačno sentimentalno iskustvo; ljubiti Boga znači živjeti s Njim cijeli život (Ponovljeni zakon 6,5-9; Izlazak 20,6).

Bludnica i zaručnica

Bračno iskustvo nadahnjivalo je i proroke. Kada je Božji narod bio nevjeran Bogu tako što je išao za drugim bogovima, uspoređivan je s bludnicom, a bračni savez bio je prekršen. S druge strane, kada je Božji narod bio vjeran Bogu, slavio se bračni savez, a Izrael, ili crkva, uspoređivan je s lijepom nevjestom.

Božja bludnica. U Hošeinoj knjizi, bračni simbolizam odnosi se na duhovno područje i na povijesnu stvarnost. Proroku Hošei Bog je zapovjedio: “Idi, oženi se bludnicom ... jer se zemlja bludu odala, odmetnuvši se od Jahve.” (Hošea 1,2) Ove riječi treba shvatiti i doslovno i u duhovnom smislu. Ova žena “drugog ljubi” i čini preljub, kao što su Izraelci, koje je Bog volio, otišli za drugim bogovima (Hošea 3,1); u tom smislu ona je prava bludnica kakve su postojale u to vrijeme u Kanaanu. Dakle, kada je izraelski narod vidio proroka kako se ženi bludnicom, shvatili su da su oni ta bludnica kojom se Bog oženio.

Božja zaručnica. U knjizi proroka Ezekijela, žena ili nevjesta, kao simbol Božjeg naroda, prikazana je kako se razvija i napreduje. Kada ju je Bog pronašao, bila je samo prljava i neugledna, tek rođena beba poganskog podrijetla (Ezekiel 16,4). Tada se Bog pobrinuo za nju. Očistio

ju je i nahranio, a ona je postala “vrlo lijepa” (Ezekiel 16,13 — Šarić), predstavljajući Božji sjaj kojim ju je On darivao (Ezekiel 16,14). Isti hebrejski prilog *meod meod*, “vrlo”, u knjizi proroka Ezekielu odnosi se na ženu u njezinom bezakonju, koje je bilo “vrlo veliko” (Ezekiel 9,9 — Varaždinska Biblija). Ono što je Bog učinio “vrlo” dobrim, postalo je “vrlo” loše.

Bludnica i zaručnica. Kao odjek hebrejskih proroka, u Otkrivenju se bračnom metaforom označuje kontrast između ova dva ponašanja. “Poput zaručnice koja je nakićena za svoga muža” (Otkrivenje 21,2) predstavlja se Božji narod s kojim će Bog biti u “novom Jeruzalemu” (Otkrivenje 21,2). S druge strane, “velika Bludnica” predstavlja preljubničku crkvu koja “pokvari zemlju svojim bludom” (Otkrivenje 19,2).

TREĆI DIO: Primjena

Bračna metafora može se primijeniti u trima područjima kršćanskog života: u osobnom odnosu s Bogom, u odnosu s bračnim drugom i u crkvi.

(1) **S Bogom.** Na koji se način bračna metafora odnosi i osvjetljava vaš osobni odnos s Bogom? Kako vam ova metafora pomaže da duhovnost potpuniše uključite u svoj život? Kako vas ona uči da Bog ne treba biti prisutan samo kada se molite kod kuće ili kada se molite u crkvi, već svuda i u svako vrijeme? Na koji vas način slika braka uči da hodate s Bogom noću kada spavate, danju kada radite, mislite, govorite, pjevate, jedete, igrate se i smijete, kao i kada patite, plaćete i proživljavate teške trenutke? Navedite određene primjere kada osjećate i razumijete da vam je Bog blizu, a kada osjećate da je daleko od vas ili je tužan zbog vas.

(2) **S bračnim drugom.** U svjetlu biblijskog pojma braka, razmotrite, ako ste u braku, svoj odnos sa svojim bračnim drugom. Veselite li se s osobom koju volite “u sve dane svojega ... vijeka” (Propovjednik 9,9), “spremni poslušati jedni druge iz poštovanja prema Kristu” (Efežanima 5,21 — Suvremeni hrvatski prijevod; usporedi Postanak 3,16)? Otkrijte Božju sliku u svojem bračnom drugu i poštuje i divite se njegovoj različitosti u odnosu na vas (Postanak 1,26). Kako se načelo jedinstva slaže s načelom različitosti (Postanak 2,24)?

(3) **U Crkvi.** Razgovarajte o odnosu između Crkve i Božjeg karaktera. Kako se Božja ljubav i pravednost ogledaju u životu crkve? Pronađite određene primjere u kojima ste vi ili vaša crkva u tome uspješni i u kojima niste uspješni.

Narodi (1)

Ključni tekst: Daniel 7,14.

Središte proučavanja: Postanak 12,1-9.

PRVI DIO: Pregled

Kada je Bog stvarao Zemlju, namjeravao je da ljudi koje će stvoriti žive u radosti i ljubavi. Međutim, umjesto da ostvare taj Božji plan, ljudi su pali u napast da biraju vlastite putove. U iduće dvije pouke proučavat ćemo o tome kako su ljudi skrenuli s pravog puta i kako ih je Bog vodio u njihovoj borbi da pronađu svjetlo u tami koja je proizišla iz njihove želje da budu neovisni.

Ta se želja prvi put pokazala u Edenskom vrtu, kada su Adam i Eva pod utjecajem zmiје, odstupili od Boga i poželjeli biti “kao Bog” (Postanak 3,5 — Šarić). Samim tim, Adam i Eva, sada kao pala bića, stekli su znanje o grijehu i time izgubili moralnu moć da biraju dobro umjesto zla (Postanak 3,22). Poslije, u ranoj povijesti čovječanstva, Babilonci su odlučili podići kulu kako bi došli do Božjih vrata (“Bab-El”) na Nebu i tako prkosili Bogu (Postanak 11,1- 4). Ali došlo je do pomutnje među graditeljima kule i kao ishod njihove drskosti, Bog ih je rasuo po zemlji.

Čak je i izraelski narod pokušavao vladati i umjesto da prihvati Božju vladavinu, tražili su sebi kralja između ljudi u njihovim plemenima. Bog je na sve ove ljudske težnje odgovorio božanskim djelovanjem. Prvo, pozvao je Abrahama da postane blagoslov za sve narode. Zatim su Izrael, a poslije i crkva, pozvani da svjedoče svim narodima o Božjem kraljevstvu. Biblija donosi nadu u Božje kraljevstvo, jedino pravo svjetlo za sve narode, i poziva nas da se ne oslanjamo na ljudsku moć niti u kraljevstva ovoga svijeta i da tako živimo u tami.

DRUGI DIO: Komentar

Adam i Eva

Razgovor između Eve i zmiје u Edenskom vrtu otkriva osnovni uzrok ljudskog pada — želju da postanu poput Boga. Zmija se prva pojavljuje u izvještaju. Kada govori, zvuči kao Bog, sam Stvoritelj. Zmija “reče” (Postanak 3,1), kao što je Bog “rekao” deset puta u izvještaju o

stvaranju. Isti oblik *vajjome*, “reče”, koristi se u oba izvještaja. Ustroj rečenice je nejasan, jer subjekt glagola “reći” nije naznačen. Ovo je jedini slučaj u cijelom ovom odlomku da tema nije jasno iznesena. I da bi zabuna bila veća, glagolu čak prethodi ime *Elohim*, “Bog”, što daje dojam da govori Bog. Hebrejski tekst ima sljedeći niz riječi: “Bog [On] reče ženi.” Dakle, izgleda kao da je zmija zamijenila Boga.

Zanimljivo je da se isto događa kada je žena postala neposlušna Bogu. Rečenica koja opisuje njezino ponašanje: “Vidje žena da je stablo dobro za jelo” (Postanak 3,6), podsjeća na Božju ocjenu stvaranja: “I vidje Bog da je dobro.” (Postanak 1,4.10.12.18.25.31) Ova povezanost između Božjih i Evinih riječi pokazuje da je ona već zamijenila božanskog Stvoritelja svojim mišljenjem. Doista, ona se ponaša kao Bog: “*Ubere ploda njegova i pojede. Dade i svom mužu, koji bijaše s njom, pa je i on jeo.*” (Postanak 3,6) Ova tri glagola (označena kurzivom u citatu) dosad su se povezivala samo sa Stvoriteljem. Bog je *dao* hranu (Postanak 1,29). Bog je *uzeo* čovjeka (Postanak 2,15) i Bog mu je *uzeo* jedno rebro (Postanak 2,21). Dakle, Eva se ponaša kao Stvoritelj i jednostrano nameće svoju “vladavinu” nad Adamom.

Poslije će i Adam i Eva ponovno pokušati zauzeti Božje mjesto kada shvate da su goli. Biblijski tekst izvještava: “Naprave sebi pregače.” (Postanak 3,7) Glagol “naprave” dosad se upotrebljavao samo u vezi s Bogom, Stvoriteljem (Postanak 1,31; 2,2 itd.). Značajno je da Adam i Eva pokušavaju riješiti svoj problem stavljajući sebe na mjesto Boga. Zabrinjavajuće je što se ljudski par sada pridružio zmijinoj namjeri, da preuzme Božju ulogu. Njihovo bogohuljenje pokazuje se i u povezanosti između riječi *arom*, kad se opisuje njihova “nagost” i riječi *arom*, kad se opisuje “lukavost” zmije (Postanak 3,1).

Babilonski graditelji

Jezik kojim se opisuje rad graditelja Babilona odražava izraze koji se pojavljuju u izvještaju o stvaranju, s namjerom da se preokrene djelo stvaranja i zamijeni Bog stvaranja. Ova je namjera već naznačena u tablici naroda u kojoj je Nimrodovo osnivanje babilonskog kraljevstva najavljeno riječju *reshit*, “početak” (Postanak 10,10), što je slično božanskom izvještaju o stvaranju (Postanak 1,1). Nimrod, čije ime znači “pobunit ćemo se”, predstavljen je kao tvorac Babilona, kao što je Bog Stvoritelj Neba i Zemlje.

U izvještaju o Babilonskoj kuli vidimo isti pokušaj preuzimanja vlasti. Izraz *al penej*, “na površini”, kojim se opisuje stanje zemlje prije stvaranja (Postanak 1,2), ovdje se ponovno pojavljuje (Postanak 11,4). Dok je Božje stvaranje teklo s jednog počela (vođe) na mnogostrukost

i raznolikost, Babilon preokreće raznolikost u jedno počelo. Božja riječ, *vajjomer Elohim*, “reče Bog”, zamijenjena je riječju graditelja *vajjomeru* — “rekoše” (Postanak 11,3,4). Božanski čin stvaranja *vajehi*, “i bi” (Postanak 1,3), zamijenjen je ljudskim dostignućem *vattehi*, “bile im” (Postanak 11,3). Božansko samopromišljanje ili dogovor božanskog Stvoritelja (Postanak 1,26) *naaseh*, “načinimo”, zamijenjeno je ljudskim samopromišljanjem *naaseh*, “sagradimo” (Postanak 11,4 — Suvremeni hrvatski prijevod). Graditelji Babilona imaju istu namjeru kao i Eva, žele biti kao Bog.

Pozivanje Abrahama

Bog poziva Abrahama riječima: “Velik ću narod od tebe učiniti ... i sam ćeš biti blagoslov.” (Postanak 12,2) Božje pozivanje Abrahama odgovor je na planove babilonskih graditelja i stoji protiv njih. Dakle, nije slučajno što se Božji poziv Abrahamu da ode dogodio u Uru Kaldejskom. Upadljivo je da se drevni sumerski grad Ur nalazi u području Babilonije, koja je najbliže povezana s gradnjom kule.

To što je Abraham čuo poziv da napusti mjesto ispunjeno sjećanjem na Babilon logično je i ne treba nas iznenaditi ne samo zbog povijesnih i geografskih razloga, već i zbog svojih teoloških naznaka. Od vapaja proroka do apokaliptičkog poziva, božanski poziv “izidite iz Babilona”, ima dugu teološku povijest u biblijskoj predaji (vidi Izaija 48,20; Otkrivenje 18,4). Božanski poziv znači ne samo izbjavljenje od tlačenja, kao i nacionalnu obnovu u Obećanoj Zemlji, već podrazumijeva i povratak Savezu.

Graditelji Babilona i Babilonske kule željeli su sebi pribaviti veliko ime i stvoriti jedinstveni narod (Postanak 11,4). Ali Bog je taj koji čini ime velikim i samo Bog može učiniti jedan narod velikim i jedinstvenim nasuprot drugim narodima. Zanimljivo je da je “stvoriti” ključni glagol u izvještaju o stvaranju, gdje se javlja sedam puta, s Bogom kao subjektom (Postanak 1,7.16.25.26; 2,2.3). Isti glagol triput opisuje djelatnost babilonskih graditelja (Postanak 11,4.6), a jedan od njih u odnosu na njihovo “ime” (Postanak 11,4). Babilon je, dakle, zamijenio Stvoritelja. Poziv Abrahamu upućuje na Onoga koji ima vlast. Samo Bog, Stvoritelj, može “stvoriti”; i samo Bog može “pribaviti sebi ime”. Štoviše, samo je Božje ime opisano kao “veliko” (Jošua 7,9).

Blagoslivljanje Abrahama

Riječ *barak*, “blagosloviti”, ključna je u Božjem pozivu Abrahamu, gdje se javlja pet puta. Ova riječ posebno je istaknuta u Postanku, gdje se javlja 88 puta (u usporedbi s 356 puta u ostatku hebrejske Biblije).

Hebrejski pojam “blagoslova” često se povezuje s plodnošću (Postanak 1,21-23). Tako poziv Abrahamu preokreće ideologiju Babilona. Protiv graditelja Babilona, koji su odbacili božanski plan stvaranja da se umnože, blagoslov upućen Abrahamu obnavlja silu stvaranja i obećanje budućnosti.

Dok su graditelji Babilona svoju sigurnost zasnivali samo na uzdanju u sebe, blagoslov naroda ovisi isključivo o Božjem blagoslovu Abrahama. Glavni razlog za ovaj blagoslov leži u budućem povijesnom događaju: “Sva plemena na zemlji tobom će se blagoslivljati.” (Postanak 12,3) Izraz “tobom” znači “po tvom potomstvu” ili “preko tvog potomstva”. Odnosno, blagoslov se ne dobiva “po Abrahamu”, već “po potomstvu” Abrahamovom, istom mesijanskom “potomstvu” koje se spominje u Postanku 3,15, s kojim naš tekst dijeli mnogo zajedničkih riječi, gramatičkih oblika i asocijacija na određene riječi i pojmove. Istim jezikom Pavao opisuje sveopći učinak Saveza “u Kristu Isusu” (Galaćanima 6,15 — Šarić).

TREĆI DIO: Primjena

Uzdići se na mjesto Boga. Znajući da je srž grijeha preuzimanje Božje uloge, zapitajte se kako, ako ne pazimo, Bog može biti zamijenjen na svakoj razini našeg života? Razgovarajte o sljedećim aspektima u svojem razredu:

Riječima, kada lažete, prikrivate ili iskrivljujete činjenice. Zamijenili ste istinu (ono što Bog vidi) svojom inačicom. Kada se hvalite, preuveličavate svoju vrijednost na račun bližnjeg ili čak na račun samog Boga, baš kao što je Nabukodonozor učinio kada je sagrađio grad Babilon (Daniel 4,30).

Na poslu, kada se previše trošite, zanemarujete zakone zdravlja ili svoju obitelj kojoj je potrebna vaša prisutnost i pozornost. Kad ste lijeni, kad radite površno. Kada varate, kada krivotvorite, kradete rad ili otkrića nekog drugog, pretvarajući se da je vaš.

U religiji, kada obožavate nekog drugog ili nešto drugo osim Boga, bilo da je u pitanju novac, posao, automobil, kuća ili vi sami, i time činite idolopoklonstvo.

Odaziv na Božji poziv. Znajući da je postavljanje na mjesto Boga grijeh, kako možete dopustiti Bogu da svrgne vašu oholost s prijestolja vašeg srca i tu postavi sebe? Pronađite primjere u Bibliji koji pokazuju ovo božansko djelo.

Razgovarajte o Božjem odgovoru na ljudski grijeh; razmislite o pitanju zamjene — o činjenici da je Bog umro umjesto vas kako biste vi

mogli živjeti. Razmišljajte o određenim događajima u povijesti Izraela kada je Bog radio za ljude (na primjer stvaranje, izlazak iz ropstva, babilonsko sužanjstvo ili određena razdoblja kada se Bog borio za svoj narod [Izlazak 14,14] itd.).

Narodi (2)

Ključni tekst: Psalam 46,11.

Središte proučavanja: Postanak 1,29; Daniel 2,44.45.

PRVI DIO: Pregled

Vidjevši da se dijete dosađuje, otac ga je jednog dana odveo pogledati film o prirodi. Bio je to film o životinjama. Otac je želio svojem djetetu pokazati ljepotu stvaranja kako bi bolje razumjelo divan Božji karakter i tako ga upoznao s Njegovim divnim planovima za čovječanstvo. Nažalost, film je bio pun nasilja. Životinje su bile vrlo okrutne. Snažni lešinar rastrgao je slabu životinju. Okrutni su pobjeđivali nježnije. Smrt je pobjeđivala život. Dijete se uplašilo i počelo plakati. Tražilo je od oca da ga odvede kući. Očeva odgojna metoda nije bila uspješna.

Kada razmišljamo o ljudskoj povijesti, suočavamo se s istom stvarnošću. Ljudska povijest je puna ratova, zloupotreba i obmana. Moćni narodi slamaју slabije, a svjetovna moć prečesto prevladava nad mudrošću i pravdom. Salomon je u svojoj knjizi iznio istu stvar: “Još vidim kako pod suncem umjesto pravice vlada nepravda i umjesto pravednika zločinac.” (Propovjednik 3,16).

Od djeteta koje plače zbog nasilja u životinjskom svijetu, do mudrog filozofa koji razmišlja o hirovima ljudskog života, postavljaju se ista uznemirujuća pitanja: Zašto se to događa? Je li Bog zamislio takav svijet? Gdje je Bog u ovoj zbrci zla? Na ova pitanja Biblija daje dva odgovora. Prvi odgovor nalazimo u dalekoj prošlosti ljudskog roda, u izvještaju o padu kada je prekršena prva Božja zapovijed. Drugi odgovor nalazi se u objavljenim proročanstvima. U oba odgovora uobličeno je rješenje ljudske tragedije.

DRUGI DIO: Komentar

Prva zapovijed

Prva zapovijed u Bibliji nalazi se u drugom izvještaju o stvaranju (Postanak 2,16.17) u vezi s hranom, prvim Božjim darom čovjeku (Postanak 1,29). Glagol *tsavah*, “zapovijedati”, etimološki je povezan s riječju *mitsvah*, “zapovijedanje”. “Zapovijed” je više od obične naredbe koju

ljudi moraju poštovati, čin koji Bog traži od svog naroda. Činjenica da je Bog “zapovjedio” djelima stvaranja (Izreke 8,29), pokazuje da je ono što nazivamo “zapovijed” zapravo dar od Boga čovjeku (Izlazak 24,12; Nehemija 9,13).

Ovaj dar dan je čovjeku da bude sretan i da živi: “Tko ih vrši, u njima će naći život.” (Levitski zakonik 18,5) Zato se psalmist moli: “I Zakonom me svojim obdari.” (Psalam 119,29) Značajno je da prva zapovijed počinje milošću, darovanjem raznih plodonosnih stabala: “Sa sva-koga stabla u vrtu slobodno jedi.” (Postanak 2,16)

Prvi odgovor na Božju zapovijed je, dakle, primanje Božje milosti i uživanje u Njegovom daru. Drugi odgovor je suzdržavanje od jela sa zabranjenog stabla. Ona sadrži obećanje života i smrti. Oba glagola su u apsolutnom infinitivu, kojim se izražava sigurnost. Obećanje dara života je sigurno kao i upozorenje o smrti koja je povezana s neposlušnošću. Od samog početka, jasno su naznačena dva puta. Ili primamo Boga i uživamo u životu, ili Ga odbacujemo i umiremo. Oba ishoda su izvjesna: “Gledaj! Danas preda te stavljam: život i sreću, smrt i nesreću.” (Ponovljeni zakon 30,15)

Proročanstva o budućnosti naroda

Danielova knjiga pisana je na dva jezika. Kada je prorok zabrinut za nežidovska kraljevstva, on piše na aramejskom, koji je bio zajednički jezik onog vremena. Kada je prorok zabrinut za duhovnu sudbinu svojeg naroda, on piše na hebrejskom, jeziku Božjeg naroda u ono vrijeme. Danielova proročanstva u 2. i 7. poglavlju nalaze se u aramejskom dijelu i bave se, dakle, sudbinom poganskih naroda. Obratit ćemo pozornost na ova dva proročanstva.

U Danielu 2 babilonski kralj Nabukodonozor ima proročki san o kipu koji prikazuje smjenjivanje svjetskih kraljevstava. Nabukodonozor, graditelj Babilona, prima poruku da njegovo kraljevstvo neće trajati do vijeka, već će dolaziti druga kraljevstva, sve do svršetka vremena, kada će sva kraljevstva biti uništena i zamijenjena Božjim kraljevstvom “koje neće nikada propasti”, “a samo će stajati do vijeka” (Daniel 2,44). Nabukodonozor ne priznaje ovo božansko pretkazanje budućnosti. Zato on odlučuje podići kip od čistog zlata. Ovaj kip označava njegovu namjeru da se suprotstavi i zamijeni Božji plan za budućnost naroda. Umjesto da Božje kraljevstvo zamijeni sva prethodna zemaljska kraljevstva, Nabukodonozor namjerava okupiti sve narode pod svojom vlašću (Daniel 3,7).

U Danielu 7, Danielov san o životinjama povezan je s Darijem, perzijskim kraljem koji predstavlja sljedeće ispunjenje u proročanstvu o kipu. Za razliku od Nabukodonozora, Darije je štovao Boga i priznao Ga

za vladara narodima (Daniel 6,25-27). Iako se dva proročanstva iz Daniela 2 i 7 odnose na isti niz od četiri naroda (Babilon, Medo-Perzija, Grčka, Rim), svršetak povijesti različit je u svakom proročanstvu.

U viđenju o kipu, svršetak je obilježen uništenjem zemaljskih kraljevstava, nakon kojih biva uspostavljeno vječno Božje kraljevstvo, “koje se dovijeka neće rasuti”, “a samo će stajati dovijeka” (Daniel 2,44). U snu o životinjama, svršetak nastaje dolaskom Sina Čovječjeg, Isusa Krista, na oblacima (Daniel 7,13.14; usporedi Marko 13,26.27).

Božansko rješenje

Izvještaj u Postanku o padu u grijeh i apokaliptička proročanstva o narodima ne opisuju samo posrtanja i neuspjehe ljudi u pokušajima da zamijene Boga; oni nam također pružaju jedino Božje rješenje za ljudski problem — Božje kraljevstvo.

Prema Postanku, Adam i Eva pali su zbog neposlušnosti prvoj zapovijedi koja je život povezivala sa spoznajom dobra i zla. Značajno je da su i stablo života i stablo spoznaje dobra i zla bili usred vrta, blizu jedno drugom, što ukazuje na odnos između njih. Čim su ljudi uzeli plod sa stabla spoznaje dobra i zla, više nisu imali pristup stablu života (Postanak 3,22-24).

Iz ovoga se mogu izvući dvije pouke. Prvo, život nije prirodni dio ljudske naravi. Ljudi nisu besmrtni. Čak i u Edenskom vrtu Adam i Eva ovisili su o vanjskom izvoru života. I drugo, život nije samo biološko stanje; on ima i duhovnu i moralnu dimenziju.

Prema Danielovim proročanstvima, razni narodi doživjeli su neuspjeh u pokušajima da uspostave mir i blagostanje nakon oholog pokušaja gradnje Babilonske kule. Umiješao se Bog Stvoritelj i rasijao ih po cijeloj Zemlji (Postanak 11,4-9). Smjerajući na izvještaj o Babilonskoj kuli, proročanstvo iz Daniela 2 ukazuje na sličan pokušaj postizanja jedinstva između svjetovnog i religijskog na svršetku vremena. Željezo (svjetovna moć) pokušat će se pomiješati s glinom (vjerska vlast, Rimska crkva). Rečeno nam je: “U vrijeme ovih kraljeva Bog Nebeski podići će kraljevstvo koje neće nikada propasti i neće prijeći na neki drugi narod.” (Daniel 2,44)

U Danielu 11,43, sjeverni kralj (vjerska vlast) ujedinjit će se s južnim kraljem (svjetovna vlast) i zajedno će stati na goru Gospodnju s namjerom “da uništi i zatre mnoge” (Daniel 11,44). Zatim nam proročanstvo govori da im, kao u Danielu 2, na kraju nitko neće doći u pomoć (Daniel 11,45; usporedi Daniel 2,45). U Otkrivenju se viđenje Harmagedona odnosi na isti pokušaj ujedinjenja — zemaljski kraljevi ustat će protiv Božjeg kraljevstva (Otkrivenje 16,16). Proročki opis naiz-

mjeničnih uspona i padova različitih kraljevstava, koji završava uspostavom Božjeg kraljevstva, “koje neće nikada propasti”, potvrda je jedinog mogućeg rješenja za problem koji pritišće cijeli svijet. Samo će Božje kraljevstvo, koje znači povratak u stanje Edenskog vrta, donijeti vječni život. Tek tada će se ispuniti prva zapovijed i narodi će biti iscijeljeni od svojih rana (Otkrivenje 22,2).

TREĆI DIO: Primjena

Pouka o vlasti. Kada je Nabukodonozor saznao da će njegova vladavina biti ograničena na zlatnu glavu na kipu, podigao je kip u potpunosti napravljen od zlata. Koje pouke možemo naučiti iz Nabukodonozorovog primjera o potrebi za poniznošću? Kako nas njegova povijest uči da mi nismo jedini na raspolaganju za djelo koje treba obaviti? Također, što nas zapisi o Nabukodonozoru i Danielu uče o vjeri (pouzdanju u Boga), čak i kada više nismo odgovorni za nešto?

Pouka o politici. Na svršetku vremena ljudski vladari ujedinili su se kako bi srušili Božje kraljevstvo, baš kao što su to učinili graditelji Babilonske kule. Kako se trebate postaviti prema napasti da smišljate urotu ne biste li ostvarili svoje namjere? Pročitajte Daniel 3,8 i 6,4-13. Što možemo naučiti iz pokušaja Kaldejaca koji su kovali urotu protiv Daniela kako bi se dočepali njegovog položaja? Kako se možemo uspješno oduprijeti pokušajima da političke smicalice i osobne ambicije i interesi ne prevladaju nad istinom i pravdom?

Pouka o budućnosti. Zemaljski kraljevi u Danielovim proročanstvima bili su usmjereni na sadašnjost. Vječnost, buduće Božje kraljevstvo, nije bilo u žarištu njihove pozornosti. Ovaj se primjer odnosi na sva životna područja. Ellen G. White upozorava: “Nijedan poslovni ili životni plan ne može biti zdrav ili potpun ako obuhvaća samo kratke godine ovog sadašnjeg života.” Zatim savjetuje ljudima da “u svoje planove uključe vječnost” (*Odgoj*, str. 123; u izvorniku 145) Kako možemo izbjeći istu pogrešku koju su napravili zemaljski kraljevi u proročanstvima?

Razumijevanje žrtve

Ključni tekst: Otkrivenje 5,9.

Središte proučavanja: Postanak 4,1-8; Izaija 53,1-12.

PRVI DIO: Pregled

Ritual žrtvovanja bio je poznat kod većine naroda na starom Bliskom istoku. Žrtva se smatrala darom bogovima, kojom se prinosila hrana božanstvu u zamjenu za pomoć.

Biblija, međutim, pripisuje bitno drugačije značenje ritualu žrtvovanja; svrha žrtava je potpuno različita. Dok je kod spomenutih naroda žrtvovanje označavalo uzlazno kretanje od ljudskog stanja prema božanskoj sferi, u Bibliji je žrtva označavala kretanje naniže, od Boga prema ljudima. Prema vjerovanju ovih naroda, bog je stvorio ljude da bi imao robove koji će njemu služiti i davati mu hranu. Nasuprot tomu, Bog iz Biblije daje hranu ljudima koje je stvorio.

U ovoj pouci proučavat ćemo biblijsko značenje žrtava. Biblijsko značenje žrtava ovisi o književnom kontekstu u kojem se pojavljuju. Povijesni i zakonodavni tekstovi prinošenje žrtava opisuju kao obrede i na taj način žrtvama daju vjersko i moralno značenje. S druge strane, proročki i poetski tekstovi usmjeravaju se na njihovo duhovno i proročko značenje. Da bismo bolje razumjeli njihov odnos, odabrali smo po jedan tekst iz svake kategorije: povijesne žrtve Kajina i Abela u Postanku 4, i proročku žrtvu Sluge Jahvina u poglavlju Izaiji 53.

DRUGI DIO: Komentar

Vjersko i moralno značenje žrtava

Prvi opisani događaj u vezi sa žrtvovanjem naglašava dijametralnu suprotnost između Kajina i Abela. Dok Kajin prinosi žrtve samo od "zemaljskih plodova" (Postanak 4,3), Abel, pak, donosi "od prvine svoje stoke, sve poizbor pretilinu" (Postanak 4,4). Abelova žrtva je, dakle, u skladu s biblijskom uputom da se osim prinosa od zemaljskih plodova za žrtvu paljenicu prinese i žrtvovana životinja (Izlazak 29,39-41). S obzirom na to da "Abel postane stočar, a Kajin zemljoradnik" (Postanak 4,2), Kajin, stariji brat, bio je suočen s problemom, bila mu je potrebna

pomoć njegovog mlađeg brata. Možda je Kajinov ponos igrao ulogu u izboru žrtve i u njegovim kasnijim postupcima.

Biblija nam, dakle, govori da “Jahve milostivo pogleda na Abela i njegovu žrtvu, a na Kajina i žrtvu njegovu ni pogleda ne svrati” (Postanak 4,4.5). Biblijski tekst u tom trenutku ne objašnjava zašto je Abelova žrtva prihvaćena, a Kajinova nije. Međutim, brojni tragovi u tekstu ukazuju na sljedeće:

1. Bogu je važna osoba koja prinosi žrtvu, kao što pokazuje sljedeći doslovni prijevod: “Bog je s odobravanjem pogledao na Abela [vav] i njegov prinos; ali nije s odobravanjem pogledao na Kajina [vav] ni na njegov prinos.” Ovaj prijevod pokazuje da razlog za Božje odbijanje ili prihvaćanje prinosa leži prvenstveno u duhovnom stanju osobe, a ne u prinošenju samom po sebi (Mihej 6,7.8; Izaija 1,11).

2. Dok Kajin nudi “Bogu”, Abel samo nudi. Izraz “Bogu” odsutan je kad se spominje Abel. Dok Kajin misli na svoju žrtvu kao svoj dar Bogu, Abel se usmjerava na značenje same žrtve, naime, na Božji dar njemu. Dok Kajin na svoju vjeru gleda kao na uzlazno kretanje *k* Bogu, Abel je shvaća kao silazni čin *od* Boga.

3. Dok je Abel izabrao “prvinu”, *bekorot*, najdragocjeniji godišnji prinos, prema Mojsijevom zakonu (Postanak 23,19), Kajin je uzimao bilo koje plodove zemlje. Kajinov prinos bio je izraz ljudskog napora prema Bogu, dok je Abelov prinos bio izraz ljudske potrebe za Božjim spasenjem.

4. Abelov prinos odnosio se na obećanje mesijanskog Janjeta iz Postanaka 3,15, koje će biti žrtvovano za spasenje svijeta, dok je Kajinov prinos bio prazan i beznačajan ritual. Primijetimo da se isti kontrast javlja između ljudske i Božje odjeće (Postanak 3,7). Dok su Adam i Eva upotrijebili biljku koja im je bila dostupna da se pokriju, Bog im je dao odjeću koja je podrazumijevala žrtvovanje životinja (vidi Postanak 3,21).

5. Na kraju, Kajinov nedostatak duhovne povezanosti dostiže vrhunac u činu ubojstva. Pošto se Kajin odvaja od Boga Oca, gubi vezu i sa svojim bratom.

Bratoubojstvo pokazuje kako grijeh djeluje. Grijeh protiv brata potječe od grijeha protiv Boga. Bog uočava ovaj odnos između vjerskog i moralnog kada upozorava Kajina: “Ako pravo radiš, nećeš li biti prihvaćen?” (Postanak 4,7 — Varaždinska Biblija) Izraz “pravo radiš” odnosi se prije svega na ispravnu žrtvu koju Kajin treba prinijeti; ali se također odnosi i na Kajinovu osobnu borbu protiv zla i, točnije, na njegov odnos s bratom. Hebrejski glagol *tejtib*, “činiti dobro”, ima snažan etički prizvuk. Isti glagol upotrebljava i Jeremija kada opisuje željeni odnos “jedan prema drugome” (Jeremija 7,5 — Suvremeni hrvatski prijevod).

Zanimljivo je primijetiti da Jeremijino obraćanje Izraelu povezuje isto pitanje vjerskog života s moralom. Nakon dugačke liste moralnih zločina (krađa, laž, preljub itd.), prorok se suočava sa svojim narodom: "A onda dolazite i stojte preda mnom u Domu ovome." (Jeremija 7,10) Ovaj poziv javlja se i kod mnogih drugih proroka koji su naglašavali Božje odbacivanje ovih žrtava. Mihej jezgrovito ustrajava na bezvrijednosti takve vjere: "Hoće li mu biti mile tisuće ovnova, tisuće tisuća potok ulja? ... Objavljeno ti je, čovječe, što je dobro, što Jahve traži od tebe: samo činiti pravicu, milosrđe ljubiti i smjerno sa svojim Bogom hoditi." (Mihej 6,7.8)

Proročko značenje žrtava

Jedan od najmoćnijih biblijskih odlomaka o proročkom značenju žrtava Izaijina je pjesma o Sluzi Jahvinom. Sluga Jahvin prikazan je kao žrtva i na taj način pretkazuje službu Isusa Krista. Središnja misao odlomka je patnja i umiranje Sluge radi pomirenja. Ova se misao javlja u osam od dvanaest redaka (Izaija 53,4-8.10-12).

Patnja se još više naglašava u središnjem dijelu teksta u Izaiji 53,4-6 i opisana je motivima izravno pozajmljenim iz levitskog okruženja. Sluga se uspoređuje s janjetom za klanje (Izaija 53,7; usporedi Levitski zakonik 4,32; 5,6; 14,13.21 itd.) Pasivni oblik, jedna od najkarakterističnijih osobina levitskog stila, najistaknutiji je u Izaiji 53. Upotrijebljen je 16 puta u poglavlju, od čega je njih 12 u obliku svećeničke "deklarativne presude", koja se obično koristi u vezi sa žrtvama. U poglavlju se sedam puta spominje "grijev", izražen trima imenicama (*pesha*, *avon*, *khet*): "Zbog naših prijestupa [*pesha*] bio je izranjavan, zbog naših zlodjela [*avon*] stran; ... A Bog je svu našu krivnju [*avon*] natovarao na njega ... i snosit će njihovu [*avon*] kaznu; ... Ponio je grijeh [*khet*] mnogih." (Izaija 53,5.6.11.12 — Suvremeni hrvatski prijevod)

Jedan redak posebno otkriva levitski proces pomirenja: "Svojim spoznanjem moj će sluga kao pravednik donijeti mnogima pravednost, i zlodjela njihova uzima on na se." (Izaija 53,11 — Šarić) Riječ "spoznanje" (*bedato*) ukazuje na 3. redak, gdje isti korijen riječi "znati" (vičan) (*jadua*) opisuje Slugu kao čovjeka koji "zna" tugu. Redak objašnjava da će se Sluga "opravdati" ovom spoznajom, ili ovim iskustvom patnje. Sljedeći izraz objašnjava radnju koju izriče glagol "opravdati": "i krivicu njihovu na sebe uzeti" (Izaija 53,11). Uzimanjem njihovih bezakonja, Sluga će mnoge učiniti pravednima.

Sljedeći redak ponovno koristi riječ "mnogi" i potvrđuje ovo tumačenje koje "mnoge" čini objektom glagola "opravdati", pa Sluga "grijehe mnogih ponese na sebi" (Izaija 53,12).

Ovaj način izražavanja i njegova misaona povezanost prilično su poznati u biblijskom kontekstu, što pokazuje da je Sluga poput žrtvenog prinosa, koji je u levitskom sustavu nosio grijeh i stoga je pribavio opravdanje i oprost od Boga: “Ako hoće kao prinos da prinese ovcu kao žrtvu za grijeh ... neka položi ruku na glavu žrtvi za grijeh. ... Kad mu svećenik tako pribavi pomirenje za učinjeni prijestup [*khet*], bit će mu oprošteno” (Levitski zakonik 4,32-35 — Suvremeni hrvatski prijevod). Snažan naglasak u ovom tekstu upućuje na misao da Sluga Jahvin igra ulogu zamjениčke žrtve, zauzimajući mjesto grešnika da bi pružio oprost.

TREĆI DIO: Primjena

Božja žrtva za vaše spasenje. Pročitajte Filipljanima 2,7. Razmislite o izrazu “ponizio se”. Kako se Božja spremnost da postane “sluga” ogleda u vašem odnosu prema susjedima ili rođacima? Koliko ste spremni “poniziti se” za napredak svojeg kolege ili odrastanje vašeg djeteta?

Osnova za prorokovanje

Ključni tekst: Izaija 6,8.

Središte proučavanja: Izaija 6,6-8; Otkrivenje 4,9-11.

PRVI DIO: Pregled

Bog je temelj svakog dobra zato što je On Stvoritelj svih dobrih stvari, živih i neživih. Ovu važnu istinu čujemo u prvim riječima Biblije: “U početku stvori Bog nebo i zemlju.” (Postanak 1,1) U ovoj rečenici u hebrejskom izvorniku glagol “stvori” prethodi subjektu “Bog”, što potvrđuje da je On, budući da je Stvoritelj, samim tim i Bog. U ovoj godini pouci razmišljat ćemo o značenju ove temeljne istine, koja je podloga za tri biblijska otkrivenja Boga.

Pozornost ćemo prvo usredotočiti na Božje prijestolje na Nebu. Bog je uzrok svega i sve ovisi o Njemu, Bog je Kralj koji svime vlada. Bog je tako prikazan kao Kralj nad kraljevima koji sjedi na svojem prijestolju na Nebu (Izaija 6,1.6-8; Otkrivenje 4,9-11). Zatim ćemo pozornost preusmjeriti na Božje prijestolje na Zemlji. Budući da Bog vlada svemirom, Njegovo prijestolje ima vlast i nad Zemljom. U ovom drugom odjeljku naučit ćemo više o Božjem kraljevstvu na Zemlji, u Edenskom vrtu, a poslije i u Izraelu (u vezi s Kovčegom saveza), i na Sionu, koji su opisani kao mjesta Božjeg prijestolja.

U trećem odjeljku usmjerit ćemo pogled na Božje buduće prijestolje u nebeskom “novom Jeruzalemu”. U zaključku ćemo odgovoriti na pitanje: Kako danas Božje prijestolje može biti u našem srcu?

DRUGI DIO: Komentar

Božje prijestolje na Nebu. Božje prijestolje na Nebu postojalo je prije stvaranja Zemlje. Prema Jeremiji, ovo prijestolje postoji od samog početka stvaranja svemira (Jeremija 17,12). U ovom nebeskom prostoru izbila je prva Luciferova pobuna i pojavilo se zlo. Ovo je važno jer pokazuje da je zlo problem koji se tiče i drugih svjetova u svemiru, a ne samo Zemlje. Stoga je jedino rješenje za problem zla uništenje Lucifera (Otkrivenje 20,7-10). Izaija opisuje Božje prijestolje kao mjesto gdje nebeska bića služe, hvale i obožavaju Kralja svemira: “One godine kad umri-

je kralj Uzija, vidjeh Gospoda gdje sjedi na prijestolju visoku i uzvišenu. Skuti njegova plašta ispunjahu Svetište.” (Izaija 6,1) Opis nebeskog prijestolja bogat je brojnim pojedinostima o božanskoj prisutnosti i poukama za nas.

Prva misao izražena slikom prijestolja putem danih simbola odnosi se na kraljevstvo. Kao Kralj svega što je stvorio, Bog vlada i upravlja čitavim svemirom. Za nas ova misao podrazumijeva poslušnost Njegovim zakonima i povjerenje u Njegovu moć i Njegovo vodstvo. Štoviše, budući da se kraljevstvo često povezuje s funkcijom sudišta (Psalam 122,5), sva stvorenja, uključujući i ljude, trebaju priznati Boga kao svojeg Suca, što znači da Bog sve vidi i ocjenjuje naše postupke, dobre i loše (Propovjednik 12,14). Ne samo to, mi vidimo da će nas Bog spasiti od zla. Sudac je u Bibliji i “spasitelj” (Suci 3,9.15; 6,36; 12,3). Smještajući Božje prijestolje na Nebo, Biblija pokazuje da sud i spasenje nisu u našim rukama. Samo Bog sudi i samo On će nas spasiti.

Biblijski naglasak na Nebu kao mjestu gdje se nalazi Božje prijestolje upućuje nam nekoliko poruka. Ovo mjesto nagovještava da se Bog razlikuje od Njegovih stvorenja; Bog nije drvo ili u drvetu. Bog nije proizvod ljudskih bića. Bog je Stvoritelj, beskonačno udaljen od Zemlje, pa stoga nedostižan i izvan našeg razumijevanja, “jer je Bog na nebu, a ti si na zemlji; zato štedi svoje riječi” (Propovjednik 5,1).

Bilo koja teologija, bilo koji pokušaj ljudskog opisa Boga je nesavršen jer je Bog izvan našeg razumijevanja (Job 11,7-12; 36,26; Izaija 55,8.9). Kada se molimo Bogu, naše riječi, pa čak i šutnja, trebaju odražavati poštovanje. Duboku tajnu Božjeg postojanja dočarava složenost prijestolja, koje ima izgled natprirodne nebeske kočije koju pokreću moćni kerubini, kao i druga bića s krilima i snažnim rukama ispod njih (Ezekiel 1,8). Slavna i uzvišena ljepota Božjeg prijestolja odaje dojam nedostižne transcendentnosti. Ezekiel vidi da je prijestolje napravljeno od dragog kamenja, posebno safira, koji se na starom Bliskom istoku povezuje s božanstvom (Ezekiel 1,26). Daniel vidi prijestolje kao ognjene plamenove (Daniel 7,9), dok je u Otkrivenju okruženo smaragdnom dugom, a ispred kristalnog mora je sedam ognjenih zublj (Otkrivenje 4,3-6). Prikladan je samo jedan ljudski odgovor na ovaj prikaz veličanstvene i savršene ljepote — strahopoštovanje pomiješano s poniznošću i sveprisutna svjesnost o našoj bijedi i grešnom stanju bez Boga.

S druge strane, ova tajnovita i savršena ljepota poziva nas da na našim bogoslužjima svjedočimo o njezinom postojanju. Mi to činimo kada s poštovanjem istražujemo Božje otkrivenje u Njegovoj Riječi i djelima Njegovog stvaranja. Božja ljepota i nedokučivost također poziva ju čovječanstvo da se pokaje i da On izliječi naš grešni karakter. Štovi-

še, ljepota i nedokučivost Božjeg prijestolja pozivaju nas ovdje i sada da svjedočimo o Božjoj pravednosti i apsolutnim načelima istine.

Božje prijestolje na Zemlji. Ipak, Bog se nije ograničio na Nebo, daleko od ljudske sudbine i ravnodušan prema njoj. Na Zemlji su također postojali razni prikazi nebeskog prijestolja.

Edenski vrt. “Nebesko” prijestolje na Zemlji prvo se nalazilo u Edenskom vrtu i opisima podsjeća na Božji hram na Nebu. Kerubini koji stoje ispred vrta s plamenim mačem (Postanak 3,24), podsjećaju na kerubine koji okružuju Božje prijestolje na Nebu i služe kao žarki oganj (Psalam 104,4; usporedi Daniel 7,9; Otkrivenje 4,3-6). Rijeke koje teku u Edenskom vrtu (Postanak 2,10-14) upućuju na vodu života koja je bistra kao kristal i izvire iz Božjeg prijestolja (Otkrivenje 22,2). Drago kamenje također se javlja na oba mjesta, na Nebu i na Zemlji (Postanak 2,12; usporedi Ezekiel 1,26).

Kovčeg saveza. Sljedeće važno mjesto Božjeg prijestolja bilo je Kovčeg saveza, koji također dijeli značajne sličnosti s Božjim prijestoljem na Nebu (kao što je prisutnost kerubina) i smatra se Božjim prijestoljem ili podnožjem. Dokazi za ovu tvrdnju nalaze se u 1. Ljetopisa 28,2, gdje je izraz “Kovčeg saveza Jahvina” povezan s “podnožjem nogama našega Boga” (1. Ljetopisa 28,2). To je bilo mjesto, kao i kod drugih prijestolja, gdje se vršio sud. “Podnožje” se također spominje dalje u 2. Ljetopisa 9,18, gdje se nalazi ispod Salomonovog prijestolja, prema starom bliskoistočnom običaju, prema kojem su podnožja stavljana pred noge boga u hramu (vidi Psalam 99,5; 132,7; Tužaljke 2,1), što navodi na zaključak da je Bog stajao iznad njega.

Gora Sion. Kada se Izrael nastanio u svojoj obećanoj zemlji, Kovčeg saveza smješten je u jeruzalemski hram na Sionskoj gori. Ime Sion tada je bilo sinonim za mjesto Božjeg prijestolja, sjedišta suda (Psalam 9,5; Izaija 16,5). Svi prethodni pojmovi u vezi s Božjim prijestoljem prenose se, dakle, na Sion, gdje Bog prebiva i sudi narodima (Psalam 9,12-16). Ovakav način razmišljanja nastaviti će se i u Novom zavjetu, gdje će Krist i Njegovi apostoli sjediti na prijestoljima da sude svijetu (Matej 19,28). Sion će postati novi Jeruzalem na Nebu, gdje će se na kraju ostvariti biblijska nada u mir, ljubav i vječni život (Otkrivenje 21,1-4).

Mi smo Božji hram. Bog prebiva među svojim narodom. Hebrejski glagol *šakan*, “boraviti”, označuje Božju prisutnost među Njegovim narodom u Svetišću (Izlazak 25,8.9). Ova misao o Božjem prebivalištu bila je toliko snažna da je od nje nastala riječ *miškan*, “šator”, mjesto gdje će Bog prebivati. Glagol se odnosi i na oblak koji je stajao, “počivao” (*šakan*), iznad Šatora (Izlazak 40,35). U Novom zavjetu ovaj pojam se proširuje na kršćanina, uključujući i tijelo: “Ili zar ne znate da je vaše

tijelo hram Duha Svetoga, koji stanuje u vama i koji vam je dan od Boga, kojega imate od Boga?" (1. Korinćanima 6,19) "Jer ste kupljeni skupo. Proslavite zato Boga u tijelu svojem u i u duhu svojem!" (1. Korinćanima 6,20 — Šarić), zaključuje Pavao.

TREĆI DIO: Primjena

Pedagogija prijestolja. U naše vrijeme pojmovi kraljevstva i prijestolja ne zvuče posebno uvjerljivo. Izgubili smo osjećaj za transcendentnost, poštovanje i svetost. Razgovarajte o ovim pojmovima s mladima i starijima. Razmotrite sljedeće prijedloge kao moguće načine za približavanje ovog pojma:

1. Organizirajte izlet u prirodu, u veličanstvenu ljepotu i sjaj Božjeg stvaralačkog djela kako biste osjetili strahopoštovanje prema Njegovom prijestolju.

2. Posjetite zvjezdarnicu kako biste u maloj mjeri doživjeli naš beskonačni svemir.

3. Pozovite nekog znanstvenika da govori o složenosti i tajnama ljudskog tijela.

Prijestolje u bogoslužju. U svjetlu proučavanja Božjeg prijestolja, ponovno preispitajte svoja bogoslužja, način na koji se ponašate u crkvi, način na koji se molite, pjevate i propovijedate. Bi li bilo prikladno hvalisanje uspjesima u evandeoskom radu vaše crkve ili brojem održanih biblijskih sati? Zašto?

Prijestolje u etici. Prepoznajte i cijenite Božju prisutnost u svojem bližnjem, svojem rođaku, svojem bratu ili sestri, svojim roditeljima i bračnom drugu. Kako postojanje Božjeg prijestolja i njegova veličanstvenost utječu na vaš odnos prema njima?

Prijestolje u vašem životu. Postavite sebi sljedeće pitanje: "Što tvrdnja da sam Božji hram znači u mojem životu?" Kako misao da ste Božji hram utječe na vaš odnos prema vašem tijelu, iskorištavanje vašeg vremena, ponašanje u vašoj obitelji i na radnom mjestu?

U Psalmima (1)

Ključni tekst: Otkrivenje 14,1.

Središte proučavanja: Psalam 15, Psalam 24, Psalam 51, Psalam 122.

PRVI DIO: Pregled

U sredini Biblije nalaze se Psalmi koji sadrže svjedočanstva o molitvama i bogoslužju starog Izraela. Nisu samo svećenici ti koji se mole; neuki puk, pjesnici i kraljevi pjevaju hvalospjeve Stvoritelju i Spasitelju. Ali oni i plaču i vape Jahvi žudeći za Njegovim sudom i spasenjem. Među ovim psalmima koji odražavaju patnju Izraelaca, možemo naći i bljeskove proročkih objava koje se odnose na svršetak vremena, kada će veliki Sudac konačno doći kao odgovor na čežnju naroda. Eshatološki smisao ovih psalama primijetili su brojni bibličari.

U iduće dvije pouke istražiti ćemo ove svete retke kako bismo pronašli poruke upućene nama koji živimo u vremenu svršetka. Razmišljat ćemo o svojoj patnji, svojim nemirima i bolnim iskustvima dok smo čekali na odgovor, a Bog je šutio. Čeznut ćemo za mirom u trenucima nevolja i ratova. Plakat ćemo s psalmistima. Ali također ćemo biti utješeni i ojačani u našoj nadi dok budemo učili o stvarnosti i sigurnosti Božjih obećanja. Uzvratit ćemo proslavljanjem Gospodina. Tada ćemo bolje shvatiti dubinu i značenje čežnje Izraelaca. Ali još važnije, otkrit ćemo koliko su pjesme ovih pjesnika i svećenika važne za nas koji živimo u vremenu svršetka.

DRUGI DIO: Komentar

Za ovo putovanje u srž proročke poruke izabrali smo četiri psalma: Psalam 122, zbog njegovog snažnog i dirljivog poziva "Molite za mir Jeruzalemov" (Psalam 122,6); Psalam 15 i Psalam 24, jer su oba psalma zbunjena Jahvinom odsutnošću i postavljaju ista zagonetna pitanja: "Jahve, tko smije prebivati u šatoru tvome, tko li stanovati na svetoj gori tvojoj?" (Psalam 15,1), "Tko će uzići na Goru Jahvinu?" (Psalam 24,3); i Psalam 51 zbog njegove dirljive molbe za Božju prisutnost u Njegovom hramu: "Čisto srce stvori mi, Bože" (Psalam 51,12).

Psalam 122: Mir Jeruzalemov. Iako se Psalam 122 pripisuje Davidu (Psalam 122,1), mnogi bibličari dovode u pitanje njegovo autorstvo zbog izraza “dom Jahvin” (Psalam 122,9). Tvrdi se da David nije mogao spomenuti “dom Jahvin”, to jest jeruzalemski hram, jednostavno zato što hram još nije bio sagrađen u njegovo vrijeme. Ipak, Šator u Davidovo vrijeme često se naziva “dom Jahvin” (1. Samuelova 1,7.24; Suci 19,18). Dakle, u ovom se argumentu previda činjenica da se Morijska gora, na kojoj je podignut Jeruzalem, također vrlo rano u biblijskoj povijesti naziva “Božja planina” (Postanak 22,14 — Suvremeni hrvatski prijevod). Prema tome, pojmove “dom Jahvin” i “Jeruzalem” treba shvatiti u duhovnom smislu koji nadilazi Davidovo vrijeme. Dok se David moli za mir u Jeruzalemu, potaknuti smo da promatramo duhovni Jeruzalem iz kojeg će mir i sud obasjati sve krajeve zemaljske, kao i blagoslov za sve narode (Postanak 22,17.18; usporedi Postanak 12,3).

To što David, ratnik, traži mir za Jeruzalem, znači da će svijet biti u ratu protiv Jeruzalema. Prorok ima u vidu Harmagedon, kao što je pretkazano u Otkrivenju 16,16 i Danielu 11,45. Ime Harmagedon, “gora okupljanja”, odnosi se na Gospodnju goru na kojoj se Božji narod okuplja da bi obožavao Boga. Ovo “okupljanje” također se odnosi na okupljanje svih onih koji će napasti Božji narod. Izraz “Božja planina” simbolički predstavlja duhovni Sion ili Jeruzalem. David proročki vidi da mir u svijetu ovisi o miru u Jeruzalemu. Stoga nas poziva da se molimo za mir u Jeruzalemu o kojem ovisi mir, blagoslov i spasenje svijeta.

Psalam 15 i 24: Gora Jahvina. U Psalmu 15 i 24 David postavlja pitanje koje se odnosi na isti događaj, to jest zauzimanje “svete gore”, što se odnosi na novi Jeruzalem na Nebu. Ipak, odgovor na to pitanje drugačiji je u svakom psalmu. U Psalmu 15 žarište je na narodu i brizi za Božji narod. Opis pravednika ovdje je u suprotnosti s opisom zlih u Psalmu 14, koji progone Božji narod (Psalam 14,4). On je ovdje nazvan “rod pravedni”; Božji narod traži “utočište” u Jahvi (Psalam 14,5.6) i čezne za Njegovim spasenjem, koje će doći “sa Siona” (Psalam 14,7).

Psalam 15 nastavlja u istom tonu i postavlja pitanje: “Tko smije boraviti na svetoj gori tvojoj?” (Psalam 15,1 — Šarić) Da bi odgovorio na ovo pitanje, psalmist se poziva na Božji narod koji, za razliku od zlih u prethodnom psalmu, živi prema odredbama Saveza, koje upućuju na Deset zapovijedi; tri su potvrdne (Psalam 15,2), a sedam niječnih (Psalam 15,3-5). Prva odredba uključuje sve ostale: “Onaj samo tko živi čestito” (Psalam 15,2). Hebrejska riječ *tamim*, “čestito”, znači potpunost, ima prizvuk naivnosti i ukazuje na istinsku vjeru u kojoj nema laži ili premišljanja. U sredini psalma vidimo da je vjera Božjeg naroda zasnovana na Gospodnjem strahu (vidi Psalam 15,4). Zapazite također da se ova

načela nalaze u srži moralnog poretka i odnose se na naše ponašanje prema drugima. Ona osuđuju negativno ponašanje, laganje (Psalam 15,2), klevetu (Psalam 15,3) i primanje mita (Psalam 15,5).

Psalam 24 dopunjuje Psalam 15. Dok Psalam 15 ima životnu perspektivu, Psalam 24 ima sveopću perspektivu, koja je izražena u tri dijela. Psalam počinje uzdizanjem Boga stvaranja koji vlada svemirom (Psalam 24,1.2). Psalam zatim prelazi na poziv na slavljenje pitanjem: “Tko će uzići na Goru Jahvinu?” (Psalam 24,3) U psalmima slavljenje je općenito ljudski odgovor na Božje stvaranje (Psalam 95,6; 100,1-3). Drugi odjeljak (Psalam 24,3-6) odgovara na pitanje u Psalmu 24,4 naglašavajući da samo oni koji imaju “ruke čiste i srce nedužno”, i koji nisu počinili idolopoklonstvo, ispunjavaju uvjete za uzlazak na Goru Jahvinu, odnosno bogoslužje (Psalam 24,4). Psalam se ovdje ne odnosi na apsolutno savršenstvo.

Poslije su ovi obožavatelji opisani kao “naraštaj onih koji traže” Boga (Psalam 24,6).

Treći dio (Psalam 24,7-10) govori o dolasku Kralja slave. Bog je ovdje predstavljen kao pobjednik, ratnik “silan u boju” (Psalam 24,8), koji je pobijedio sile zla i kaosa i tako obnovio poredak stvaranja. Drugim riječima, vjerski ideal Božjeg naroda, gdje se čeka spasenje sa Siona, vertikalnog je i horizontalnog smjera. Ovaj ideal sastoji se od osobne vjere u nevidljivog Boga i nade u buduće kraljevstvo; ono je, dakle, mudrosno i apokaliptično.

Psalam 51: Čisto srce. Prema naslovu Psalma 51 (Psalam 51,3), ovu molitvu vjerojatno je napisao David kada se suočio s prorokom Natanom zbog svojega grijeha. Ali ova molitva se također može shvatiti i tumačiti kao molitva svake osobe koja je svjesna svojega bezakonja i želi se susresti s našim Bogom koji je uvijek dostupan grešniku.

Molitva počinje Davidovim vapajem Bogu za oprost, moli Ga za smilovanje zbog svojeg “bezakonja” (Psalam 51,3). Zatim se psalam razilazi u dva smjera. U prvom dijelu (Psalam 51,3-11) psalmist upućuje molbu Bogu da izbriše njegovu “krivicu”, koja ga odvaja od Njega. Bog je ovdje opisan kao milostiv (Psalam 51,3), Bog “istine” (Psalam 51,8), koji može odvratiti svoje lice od nečijih grijeha (Psalam 51,11). Grijeh je toliko velik i dubok da se opisuje različitim riječima: *khet* — “grijeh”, *pesh* — “prijestup” i *avon* — “bezakonje”. Da bi prikazao veličinu svojega grijeha, pjesnik se koristi hiperbolom — njegov grijeh potječe iz vremena njegovog začeca u utrobi njegove majke (Psalam 51,7).

Jedini način da se približi Bogu i obnovi svoj odnos s Njim jest da njegov grijeh nestane, kao da se ništa nije dogodilo. U ovom prvom odjeljku, ključne riječi koje izražavaju misao o brisanju grijeha, “izbriši”

(Psalam 51,3.11), “operi” (Psalam 51,4.9), “operi” (Psalam 51,4) i “očisti” (Psalam 51,9), naglašavaju njegovu molbu.

Drugi dio psalma (Psalam 51,12-21) usredotočuje se na obnovu. Ključne riječi su “stvari”, “obnovi”, “vrati” i “učvrsti”. Bog je opisan kao Stvoritelj (Psalam 51,12.14.17) i Spasitelj (Psalam 51,16). Psalm završava viđenjem “jeruzalemskih zidina” i žrtve koja je prihvaćena od Boga (Psalam 51,18.19 — Suvremeni hrvatski prijevod).

TREĆI DIO: Primjena

1. U svjetlu pouke za ovaj tjedan, razmislite o sljedećim pitanjima: Što za nas danas znači poziv psalmista da se molimo za “mir Jeruzalemov”? Što moramo učiniti da bismo to postigli?

2. Razmišljajte o Isusovoj molitvi Očenaš: “Dodi kraljevstvo tvoje! Budi volja tvoja kako na nebu tako i na zemlji!” (Matej 6,10) Shvatite da se ova molitva ne odnosi samo na duhovno rješenje za naš svijet u previranju. Ova molitva govori o Isusovom dolasku koji će promijeniti svijet. Razgovarajte o tome.

3. Kako naša nada u Gospodnji dolazak, zabrinutost zbog znakova posljednjeg vremena i događaja koji se odvijaju u svijetu i naša želja da se pripremimo za Božje kraljevstvo, utječu na naš rast i razvoj karaktera? Zašto bi osjećaji i misli našeg srca trebali odgovarati idealima Božjeg kraljevstva? Razgovarajte o tome zašto bi nas naš duhovni napor za posvećenjem i ideal svetosti trebao potaknuti da postanemo osjetljiviji prema bližnjima i pažljiviji u ophođenju prema njima.

4. **Aktivnost.** Budući da živimo u vrijeme kada plamte ratovi širom svijeta, trebali bismo se moliti za “mir Jeruzalemov”. To znači da bi mir u svijetu trebao biti naša briga. Organizirajte molitveni tjedan za mir u svijetu, kad ćete razviti suosjećanje prema ljudima koji pate u ratnim stradanjima.

U Psalmima (2)

Ključni tekst: Psalam 67,4.5.

Središte proučavanja: Psalam 46; Psalam 47; Psalam 67; Psalam 75.

PRVI DIO: Pregled

Odabrani psalmi za prošli tjedan govorili su o Božjem narodu u vrijeme svršetka dok se priprema za Gospodnji dolazak. U pouci smo učili o izazovima s kojima se suočava Božji narod. Izazovi su sastavni dio njihovog života. Psalmi ukazuju na potrebu za dubokim i korjenitim pokajanjem — potpunom promjenom srca. Izabrani psalmi također upozoravaju Božji narod kao zajednicu vjernika, na vanjskog neprijatelja koji mu u trenucima žestokog progona donosi nepodnošljive nevolje. Ovog će nam tjedna četiri odabrana psalma skrenuti pozornost na samog Boga. Prvi psalam predstaviti će nam Boga kao “naše utočište”, Boga koji nas tješi i vodi, i kao Onoga koji će nam priteći “u pomoć” u “nevolji” (Psalam 46,2).

Drugi psalam uzburkat će naša srca čineći nas radosnim jer je Bog “naš kralj ... Bog je kralj čitavog svijeta” (Psalam 47,6.7 — Suvremeni hrvatski prijevod). Treći psalam pojačat će ove emocije, koje će se pretvoriti u zahvalnost jer je Bog konačno odgovorio na naš vapaj. Bog više nije samo Bog kojem upućujemo svoje molitve tražeći Njegovo izbavljenje. Bog više nije samo Bog kojem smo se žalili izražavajući Mu svoje nezadovoljstvo jer “umjesto pravice vlada nepravda i umjesto pravednika zločinac” (Propovjednik 3,16). Na kraju, Bog je Sudac koji će donijeti pravdu svijetu i konačno uspostaviti pravedni poredak (Psalam 75,8.11). Četvrti i posljednji psalam sadrži svećenički blagoslov. Bog, pun milosti-vih blagoslova, пребива међу svojim narodom (Psalam 67,8).

DRUGI DIO: Komentar

Psalam 46: Bog nam je zaklon i utvrda. Ovaj psalam pripisuje se “sinovima Korahovim”, koji su bili leviti (1. Ljetopisa 6,16.22) odgovorni za glazbu u hramu. Ova činjenica može objasniti izraz “presveti šator Višnjega” (vidi Psalam 46,5). Prema psalmu, opasnosti koje se ovdje

spominju dvojake su naravi. One nisu samo prirodnog podrijetla, kao u nekoj vrsti sveopćeg potresa koji uključuje zemaljska i vodena počela. Zemlja se trese (Psalam 46,4), a gore se obrušavaju u morske dubine (Psalam 46,3). Katakliizmička opasnost također je posljedica nasilnog napada neprijatelja, kao što vidimo u izrazu “narodi se bune”. Njihov bijes uvećavaju paralelni događaji koji kulminiraju propašću svih zemaljskih kraljevstava (Psalam 46,6 — Suvremeni hrvatski prijevod).

Božji narod neposredna je žrtva ove dvostruke katastrofe, govori psalam koji izražava njegovu reakciju na apokaliptičku katastrofu: “Stoga, ne bojmo se.” (Psalam 46,3) Na dvostruki napad prirode i neprijatelja, Božji narod odgovara dvostrukom zaštitom koju donosi priroda i Bog. S jedne strane, rijeka iz Božjega grada donosi radost (Psalam 46,5). Ova rijeka koja teče dočarava ljekovite vode koje teku iz novog Jeruzalema i rijeke koje su tekle iz Edenskog vrta (Postanak 2,10). Ista slika ponovno se javlja u Otkrivenju, gdje se opisuje novi Jeruzalem (Otkrivenje 22,1). S druge strane, Bog koji stoji usred Svetog grada (Psalam 46,5 — Suvremeni hrvatski prijevod) naziva se “zaklon i utvrda”, “pomoćnik spreman u nevolji” (Psalam 46,2).

Obratite pozornost na sveopći sklad između Boga stvaranja i stvorene prirode, gdje Bog zapovijeda počelima, baš kao što je učinio Isus na jezeru (Matej 8,27). Opis se odnosi na posljednje događaje u velikom sukobu u svemiru, kad će se narodima suprotstaviti Božji tabor predstavljen Svetom gorom (nebeski Sion). Psalam odjekuje viđenjem apokaliptičkog proročanstva posljednje bitke u ljudskoj povijesti, kako je opisano u Danielu 11,45 i Otkrivenju 16,16. Psalam završava ohrabrenjem: “S nama je Jahve nad Vojskama.” (Psalam 46,12)

Psalam 47: Bog je naš kralj. Psalam 47 nastavlja govoriti o nadi koja se slavila u prethodnom psalmu. Isti leviti, sinovi Korahovi, pjevaju o pobjedi Boga sa Siona. Bog sjedi na svojem svetom prijestolju, Sionskoj gori. Sada kada je nad neprijateljem postignut potpuni trijumf, slavna pobjeda, Bog je proglašen Kraljem. Ovaj psalam pripada nizu psalama koji se nazivaju “kraljevski psalmi” ili “psalmi ustoličenja”, a karakterizira ih slavljenje Boga kao Kralja (vidi Psalam 93; 96—99).

Važno je napomenuti da je Psalam 47 kasnije korišten u hebrejskoj liturgiji za *Roš Hašanu* (Novu godinu), prvog dana prvog mjeseca hebrejskog kalendara, *Tišrija*. Zvuk trublje koji se spominje u Psalmu 47,6 služi kao osnova za puhanje u rog tog dana, kad se proslavljala nada da će jednog dana Bog zavladati svim narodima. Također, narodi koji sada slave Boga poraženi su u ratu (Psalam 47,3). Otkrivenje upućuje na istu pojavu kada govori o “lijeku narodima” u kontekstu novog Jeruzalema (Otkrivenje 22,2). U starom Izraelu riječ “narodi” (*gojim*) označavala je

Izraelove neprijatelje. Sada, u ovom novom okruženju, oni više nisu neprijatelji Božjeg naroda. Sada su postali dio Božjeg naroda.

Izlazak iz ropstva koristi se kao duhovni poticaj za osvajanje novog Kanaana. Paralelni izrazi "baština" i "ponos Jakova" (Psalam 47,5) odnose se na osvajanje Obećane Zemlje, koja je uključivala i okolne narode koji su bili poraženi (vidi Ponovljeni zakon 32,8). Psalam završava eshatološkim viđenjem Izraela i svih naroda svijeta koji priznaju Božju vladavinu.

Psalam 75: Bog je naš Sudac. Psalam 75 sadrži tri dojmljive slike kojima se označavaju tri faze Božjeg suda. Prvo, tu je slika potresanja zemlje, koja se srušila i ostala bez temelja (Psalam 75,4). Kao da psalam opisuje naš današnji svijet, pun kaosa i nereda, svijet koji je izgubio svaku stabilnost i moralna načela ili vrijednosna mjerila („stupove“). Bog kao Sudac obećava svojem narodu da će ponovno učvrstiti njezine „stupove“ (Psalam 75,4).

Druga slika je čaša puna jakog vina koje Bog izlijeva na zle. Zli ispijaju ovo vino do kraja (Psalam 75,9). I Otkrivenja često ukazuje na čašu Božjega gnjeva (Otkrivenje 14,10; 16,19; 18,6).

Treća je slika rogova (Psalam 75,11). Rogovi su simbol moći i dostojanstva (Brojevi 23,22; Daniel 7,8).

U svakoj fazi Božji sud donosi pravdu u zajednicu s poremećenim sustavom vrijednosti. Bog će "polomiti" zle hvalisavce koji "podiznu" svoj rog (Psalam 75,6.11). Bog također uzdiže pravednike čiji je rog polomljen (Psalam 75,11). Božanski Sudac uspostavlja, dakle, red koji su narušile sile zla.

Ista nada obećana je u Propovjedniku. Nakon što je osudio urušavanje poretka na zemlji, Salomon tvrdi da će "Bog suditi i pravedniku i zločincu, jer ovdje ima vrijeme za svaku namjeru i čin" (Propovjednik 3,17; usporedi Propovjednik 12,14). Anđeo iz Otkrivenja 14 govori o istom dvostrukom sudu. S jedne strane, anđeo obećava da će oni koji se klanjaju Zvijeri, koja predstavlja lažnu crkvu, "piti vino Božje srdžbe" (Otkrivenje 14,10). S druge strane, oni koji se klanjaju Gospodinu Stvoritelju i "drže zapovijedi Božje i vjeru Isusovu", "počinut će od trudova svojih" (Otkrivenje 14,12.13 — Šarić).

Psalam 67: Bog nas blagoslivlja. Psalam 67, kojim završava naš niz psalama, je molitva, na što ukazuju glagoli koji izražavaju želju molitelja: "Da bi sva zemlja upoznala putove tvoje." (Psalam 67,3; usporedi Psalam 67,4.6-8) Ova molitva za blagoslov odražava Aronov blagoslov: "Smilovao nam se Bog i blagoslovio nas, obasjao nas licem svojim." (Psalam 67,2; usporedi Brojevi 6,23-26) Iako govornik nije izrijeком imenovan, naslov koji se odnosi na glavnog glazbenika i navođenje sve-

ćeničkog blagoslova, pokazuju da se radi o svećeniku koji vodi zajednicu. Ono što ovu molitvu čini posebnom njezin je sveopći doseg. Psalam počinje zazivom blagoslova na “nas” (Psalam 67,2), a nakon želje “da sva zemlja upozna putove tvoje, svi puci tvoje spasenje” (Psalam 67,3), molitva se proširuje na sve obraćene narode. Ovaj psalam progovara o eshatološkom ispunjenju kada će svi narodi, a ne samo Izrael, imati koristi od Božjeg blagoslova. Ova će se molitva ispuniti samo u “novom Jeruzalemu”, koji “ne treba sunce ni mjesec da svijetle u njemu” (Otkrivenje 21,23).

TREĆI DIO: Primjena

Ne trebamo čekati do predstojećeg eshatološkog progona da bismo osjetili potrebu za Božjom zaštitom u sadašnjem trenutku. Sve sadašnje nevolje ukazuju nam na potrebu da Bog bude naš zaklon i utvrda. U trenucima nevolje možemo se osjećati ugroženo od strane naših kolega ili prijatelja koji ne dijele našu vjeru i čak se mogu rugati i smišljati urotu protiv nas. Ili nas može shrvati bolest, neuspjeh na ispitu u školi, nedostatak novca, materijalna nesigurnost i usamljenost. Bilo koje od ovih stanja mogu se smatrati prilikom da u Bogu potražimo zaklon i sigurnost. Samo nam Bog može pružiti pomoć koja nam je potrebna da nađemo izlaz iz svake nevolje. Samo On nam može dati snagu da izdržimo teškoće.

Pojam “kraljevskog” ne odgovara našem suvremenom životu. Ipak, ovo je važan pojam koji će nam pomoći da se u ponižavajućim situacijama ne osjećamo potišteno i očajno, jer se veliki Kralj cijele zemlje brine o nama. Kao Njegova djeca, vrlo brzo ćemo naslijediti ono što je obećao.

Dok doživljavamo nevolje i nepravdu, možemo razmišljati o sljedećem retku iz Propovjednika: “Ne dobivaju brzi trku ... nego sve stoji do vremena i sreće.” (Propovjednik 9,11) Ovo zapažanje nepravde koja je tako svojstvena životu također treba usmjeriti naše misli na milost. Mi ne zaslužujemo božansku dobrotu i milost koju primamo. Dakle, moramo se oslanjati na Božju milost. Božje svjetlo je naše svjetlo, ovdje i sada. Kako možemo primiti Božji dar milosti u svojem životu i hodati s povjerenjem i radosno u Njegovom svjetlu?

Nama koji živimo u posljednjim vremenima

Ključni tekst: 1. Korinćanima 10,11.12.

Središte proučavanja: Postanak 1; Otkrivenje 21; 22; Matej 24,27; Daniel 1,18; Daniel 12,13.

PRVI DIO: Pregled

Blažena nada ljudskog roda koja dostiže vrhunac posljednjih dana povijesti, nije otkrivena samo preko proročanstava koja nam pružaju otvoreno viđenje svršetka. Bog je također jasno govorio o svršetku u Svetom pismu i tako dao nagovještaje različitih oblika eshatološke budućnosti. Ovo nas uči važnom načelu — ljudska povijest koja se odvija na stranicama Svetoga pisma nije samo poučno štivo o tome što se događalo u dalekoj prošlosti, da “čovjek Božji bude savršen — opremljen za svako djelo ljubavi” (2. Timoteju 3,17). Budući da je Božja namjera za čovječanstvo bila vječnost, možemo sa sigurnošću očekivati da je opis buduće vječnosti također sadržan u biblijskim izvještajima.

Nadahnuti pisac Propovjednika bio je prožet ovim osjećajem kada je proročki rekao da Bog “sve što čini prikladno je u svoje vrijeme; ali iako je dopustio čovjeku uvid u vjekove, čovjek ne može dokučiti djela koja Boga čini od početka do kraja” (Propovjednik 3,11). Ponovimo: budući da je Božja namjera za čovječanstvo bila vječnost, možemo očekivati da je opis buduće vječnosti također sadržan u biblijskim izvještajima.

U ovoj ćemo pouci uočiti opis svršetka povijesti svijeta u stvarnim događajima koji se opisuju u Starom zavjetu. Događaji kao što su stvaranje, potop, uništenje Sodome i Gomore, pa čak i povijest o Danielu na Nabukodonozorovom dvoru, sadrže poruku o svršetku.

DRUGI DIO: Komentar

Stvaranje. Možda zvuči neobično, ali izvještaj o stvaranju sadrži najснаžniju eshatološku poruku od svih događaja o kojima se govori u Svetom pismu. Izvještaj o stvaranju ima ovu odliku upravo zato što je

to prvi događaj. Jer zemaljska povijest ima početak, nije vječna. Povijest također ima kraj. Bog upravlja i jednim i drugim. S obzirom na to da je početak povijesti Božje djelo, On određuje i kakav će biti kraj.

Kao dio te važne eshatološke poruke, izvještaj o stvaranju neizravno je povezan s našom nadom u vječnost. I izvještaj o stvaranju i naša nada u vječnost temelje se na vjeri. Ova se činjenica potvrđuje u kanonskoj strukturi same Biblije, počevši od Božjeg stvaranja Neba i Zemlje, pa do stvaranja novog Neba i nove Zemlje (Postanak 1; Otkrivenje 21; 22; usporedi Izaija 65,17; Otkrivenje 21,1). Ovu misao vidimo jasno izraženu u jedinoj biblijskoj definiciji vjere koja povezuje dva događaja — stvaranje i našu nadu u vječnost: “Vjera je jamstvo za ono čemu se nadamo, dokaz za one stvarnosti kojih ne vidimo.” (Hebrejima 11,1) Zapazite da ova definicija vjere počinje vjerom u stvaranje (Hebrejima 11,3) i završava nadom u “obećanje” (Hebrejima 11,39.40). Također trebamo zapaziti značenje subote na kraju stvaranja. U ovom slučaju subota ukazuje na svršetak ljudske povijesti. Štoviše, subota sadrži i naše sjećanje na stvaranje i našu nadu u budući događaj, uspostavljanje Božjeg kraljevstva.

Potop. Razumijevanje potopa kao događaja u odnosu na drugi dolazak prepoznaje i sam Isus: “Kao što je bilo u Noino vrijeme, tako će biti za dolaska Sina Čovječjega.” (Matej 24,37) Isus zatim otkriva sličnosti između ovih dvaju događaja: njihova iznenadna, kataklizmička narav, ljudska zaokupljenost materijalnim prije uništenja Zemlje (jelo, piće, ženidba i udaja), pojava ostatka, sigurno ispunjenje događaja. Opis potopa u Postanku ukazuje i na ono što će se dogoditi na kraju ljudske povijesti. Bog nije ravnodušan prema zlu koje je preplavilo svijet jer je On osjetljiv na postojanje zla. Božji sud odgovara na “čovjekovu pokvarenost” koja je bila “velika” (Postanak 6,5). Razorni potop Božja je reakcija uništenjem svega: “Ja ću, evo, pustiti potop — vode na zemlju.” (Postanak 6,17) U isto vrijeme, potop je i stvaralačko-otkupiteljski događaj, u kojem se Bog sjeća svojih stvorenja. Božji čin sjećanja ukazuje na Njegovu brižnu skrb za njih (Postanak 8,1). Nakon izvještaja o kraju pretpotopnog života i civilizacije, Bog ponovno potvrđuje nastavak života. On opskrbljuje čovječanstvo hranom i naglašava svetost života (Postanak 9,4-7), ukazujući na taj način na budući dar vječnog života.

I na kraju, moramo uzeti u obzir dugu, umjetnički i poetski znak Božjeg opraštanja i ljubavi. Imajte na umu da nas duga poziva da se sjetimo subote, ne samo zato što se nalazi na odgovarajućem mjestu u strukturi koja je paralelna s izvještajem o stvaranju, već i zato što duga sadrži slične poruke o odmoru i nadi. Posebno je znakovito da duga okružuje Božje prijestolje kao znak Njegove buduće vladavine, neosporne i vječne, nad cijelom Zemljom (Otkrivenje 4,3; 10,1).

Sodoma i Gomora. Nakon što je Bog objavio Abrahamu obećanje o sinu preko čijeg će mesijanskog “potomstva” biti blagoslovljeni svi narodi (Postanak 12,3; 22,18), biblijski narativ o otkupljenju prekida se božansko-ljudskim razgovorom o uznemirujućoj prisutnosti zla i poročnosti. Baš kao što je Bog učinio s Noom, On dijeli svoju brigu i s Abrahamom, kao i svoj plan o tome na koji će se način umiješati. Božji potez prema Njegovim ljudskim slugama-prorocima u vrijeme Noe i Abrahama može se usporediti sa sličnim potezom na svršetku vremena, kada Bog također svojim ljudskim oruđima priopćuje svoju namjeru da se vrati i spasi i čovječanstvo.

Abrahamov odgovor na Božju odluku pokazuje odgovornost koju on osjeća prema svojim suvremenicima i stoga zaslužuje našu pozornost. Njegov odgovor treba potaknuti sličnu reakciju u nama kada su u pitanju naši bližnji. Imajte na umu da Abraham, nakon što je čuo Božju namjeru da sudi Sodomi, ne bježi u neko udaljeno mjesto. On je dobro obaviješten o stanju u Sodomi i Gomori, gdje žive njegovi rođaci. Abrahamova svjesnost o okolnostima u kojima se nalaze njegovi rođaci nije izazvala njegovu osudu. Iz ljubavi prema njima, on stoji pred Bogom i odražava Božju milost u promjeni Njegove presude, moleći Suca svih ljudi da im oprosti. Obratite pozornost na Abrahamovu upornost i ustrajnost u svojoj molitvi: “Odande ljudi krenu prema Sodomi, dok je Abraham još stajao pred Jahvom.” (Postanak 18,22) Ali zapazite i Abrahamovu osjetljivost na grozotu zla i na potrebu za pravdom i milosrđem: “Zar ćeš zbilja i pravednoga pogubiti s bezbožnim?” (Postanak 18,23 — Šarić)

Također trebamo izvući pouku iz Božjih postupaka, koji ne samo da silazi i dijeli svoje mišljenje sa svojim ljudskim slugom, već kao da ga potiče da reagira. Možemo čak reći da se Bog sa zadovoljstvom suočava s Abrahamovim argumentom, zato što se Abrahamova obrana može povezati s Njegovim milosrđem. I tako primjećujemo da Bog odgovara milosrđem: “Neću ih uništiti i zbog tih deset.” (Postanak 18,32) Broj “deset” u Bibliji simbolizira minimum koji je potreban da bi se nešto učinilo. Obratite pozornost i na Božje vrhovništvo. “Kad je Jahve završio razgovor s Abrahamom, ode.” (Postanak 18,33) Odluka na kraju pripada Bogu. Bez obzira na ljudsku revnost, ona na kraju neće odvratiti Boga od izvršenja Njegove volje. Svojim činom Abraham ponizno odgovara na Božju presudu: “A Abraham se vrati u svoje mjesto.” (Postanak 18,33)

Daniel. Posebna slika budućnosti u Danielovom sadašnjem trenutku ogleda se u rečenici: “Pošto se navršilo vrijeme.” (Daniel 1,18) Ova rečenica povezana je s izrazom *kets jamin* “na kraju dana”, označavajući svršetak ljudske povijesti, kada će Daniel i otkupljeni svih vjekova dobiti svoju baštinu (Daniel 12,13). Također je upadljivo i značajno da način na

koji se opisuje Danielov “ispit” od deset dana također oslikava proročanstvo o eshatološkom Danu pomirenja u Danielu 8,14. Ovo proročanstvo paralelno je sa Sudom u Danielu 7,9-12, nagoviještenim značajnim brojem uobičajenih riječi i gramatičkih oblika koji se pojavljuju u Danielu 1 i Levitskom zakoniku 16, gdje se govori o Danu pomirenja (vidi Daniel 1,13; usporedi Levitski zakonik 16,2). Ova povezanost je svakako značajna jer nagovještava Božje otkrivenje.

Također obratite pozornost na naglašeno ponavljanje riječi *mareh*, “lice, izgled” (triput u Danielu 1,13.15), što se u Danielovoj knjizi također posebno odnosi na eshatološko viđenje Božjeg otkrivenja o 2300 dana i noći (Daniel 8,13.26). Ova eshatološka perspektiva prenosi, dakle, poruku nade. Primijenjeni na slučaj Daniela i njegove trojice prijatelja, ovi tekstovi sadrže misao da će se Bog objaviti putem ovog “ispita” i da će biti potvrđeni na Dan pomirenja. Za Daniela je poruka o svršetku vremena bila dio njegove svakidašnjice; način na koji je jeo i pio ukazivao je na ideal stvaranja (vidi Daniel 1,12; usporedi Postanak 1,29). Način na koji se Daniel odnosio prema drugim ljudima, uključujući i dvorjaničkog starješinu koji je mogao biti neprijateljski raspoložen prema njemu (Daniel 1,9), uobličuje njegov pogled na druge ljude, prema kojem su i oni stvoreni na Božju sliku (Postanak 1,26; Postanak 9,6).

TREĆI DIO: Primjena

1. Svako jutro, kada se probudite, započnite svoju molitvu zahvalnošću za čudo života. Zamolite Boga Stvoritelja da vam promijeni život. Neka promijeni vaše srce i dâ novi smjer vašem životu. Potražite u Bibliji nove misli koje će vas potaknuti i nadahnuti da se promijenite. Držite subotu na takav način da ona postane predlika Božjeg kraljevstva.

2. Napišite listu pojava na zemlji — od djela stvaranja do vašeg osobnog života — koje nadahnjuju vašu nadu u Božje kraljevstvo. Ako ste umjetnik, nacrtajte i obojite dugu. Ako ste pjesnik, napišite pjesmu o ljepoti i čudima duge. Ako ste pjevač, otpjevajte pjesmu o dugi.

3. Molite se Bogu za nekoga tko vam je odbojan da postane vaš prijatelj. Molite se Bogu za važnu prepreku u vašem životu. Uporno ponavljajte ovu molitvu sve dok konačno ne uvidite pozitivni ishod i shvatite da je Bog čuo vašu molitvu.

4. Zašto nam Danielova upotreba eshatološkog jezika u opisivanju njegovog trenutačnog stanja daje nadu i sigurnost da naš život ima smisao i da smo stvoreni za vječnost? Na koji nam način ovaj jezik pokazuje i kako trebamo živjeti, jesti i piti, razmišljati, uživati u životu i odnositi se prema drugim ljudima, uključujući naše neprijatelje?

Ruta i Estera

Ključni tekst: Estera 5,2.

Središte proučavanja: Ruta 1; 2; 4; Estera 3,1-14.

PRVI DIO: Pregled

Mnoge žene koje se pojavljuju u Bibliji imale su značajnu ulogu. Eva, čije ime znači “život”, jer je bila “majka svih živih”, začetnica je mesijanskog potomstva iz kojeg je došao Isus Krist, Spasitelja čovječanstva (Postanak 3,15). U razdoblju patrijarha, žene kao što su Sara, Rebecka, Rahela i Lea, kao i Tamara, imale su snažan utjecaj na tijek povijesti spasenja. Njihova djela osigurala su neometan razvoj mesijanske linije.

U vrijeme izlaska iz ropstva, Izrael je dugovao svoj opstanak dvjema ženama kada je faraon naredio da se pobiju sva novorođena muška djeca. Babice (Postanak 1,15-17), pa čak i faraonova kći (Izlazak 2,5) i druge žene (Izlazak 2,7) spomenute u Petoknjižju, bile su ključne u spašavanju Izraela, često izlažući svoj život pogibelji. Poslije je Debora, proročica koja je sudila Izraelu, “ustala” i spasila Izrael u ratu (Suci 5,7). Rahaba je sakrila uhode i tako pomogla da se spase Izraelci u borbi protiv Kanaanaca. Prema Matejevom rodoslovlju (Matej 1,5), Rahaba je bila majka Boaza koji se oženio Rutom i postao Mesijin predak. U ovoj ćemo se pouci usredotočiti na dvije važne žene prema kojima su dana imena biblijskim knjigama, na Rutu i Esteru. Usprkos različitom vremenu u kojem su živjele i različitim okruženjima, ove dvije žene na neki način oslikavaju karakter mnogih žena koje je Bog odredio da pomognu u spašavanju Izraela.

DRUGI DIO: Komentar

Može se reći da je povijest starog Izraela uokvirena izvještajima o Rutu i Esteri. Ruta je živjela u vrijeme “kada su vladali suci” (Ruta 1,1), tijekom najranijeg razdoblja izraelske povijesti, kada su izraelska plemena naseljavala Obećanu Zemlju. Estera je živjela u vrijeme izgnanstva Izraela u Perziju. Značajno je da povijest biblijskog Izraela počinje i završava glasom žene, jer u Bibliji žena često simbolizira crkvu. Netko se onda može zapitati na koji način ove dvije žene predstavljaju Božju crkvu i

koje pouke možemo mi, kao Božja crkva posljednjih dana, naučiti od njih? Također je vrijedno napomenuti da su nomadska društva davala veće značenje ženama nego sjedilačka društva. U tom svjetlu bilo bi dobro da razmotrimo kako riječi i utjecaj Rute i Estere, i suvremenih žena u istim okolnostima, mogu biti od pomoći svijetu koji postaje sve nemirniji i nasilniji.

Ruta ili moć ljubaznosti. Izvještaj o Ruti vrlo je nadahnjujuć sa stajališta plana spasenja tijekom vremena svršetka. Ime Ruta potječe od korijena koji znači “prijatelj, saveznik”, s prizvukom mekoće i svježine. Glavna tema knjige je ljubaznost. U lijepoj i poetskoj životnoj priči nema napetosti, bezbožnosti, sukoba ili kritike, pa čak ni skrivene gorčine. Ruta je Moapka, i taj se opis koristi dvaput. Junakinja knjige je strankinja. Tako ljubaznost koja prožima ovu knjigu izlazi iz okvira svake nacionalne pripadnosti; dobrota je sveopća vrlina i nadilazi granice svih naroda.

Izvještaj nam govori da je ova Moapka bila udana za muža Izraelca koji je umro; ona zatim odlučuje pratiti svoju svekrvu Noemi ne samo na putu kući u Izrael, već i u njezinoj izraelskoj vjeri: “Jer kamo ti ideš, idem i ja ... tvoj narod moj je narod, i tvoj Bog moj je Bog. Gdje ti umreš, umrijet ću i ja.” (Ruta 1,16.17) Izvještaj počinje, dakle, motivom uspješnog evangeliziranja, iako se ništa ne govori o misiološkoj strategiji. Ruta nije bila preobraćena senzacionalnim čudom tijekom evangelizacijskog programa. Ona je jednostavno slijedila svoju svekrvu iz ljubavi prema njoj jer ju je poznavala i vjerovala u njezine odluke.

Imajte na umu da Noemi nije pokušavala uvjeriti Rutu da ostane. Naprotiv, ona ju je čak i poticala da se vrati kući svoje majke (Ruta 1,8). Noemi se prestala prepirati s Rutom “videći gdje je tvrdo naumila da ide s njom” (Ruta 1,18).

Nastavak izvještaja vodi nas do Boaza, Noeminog rodaka, bogatog zemljoposjednika od kojeg Ruta ponizno traži dopuštenje da pabirči klasje s njegovih polja. U izvještaju stoji da je Boaz s njom razgovarao “milostivo” (Ruta 2,13) — i bio velikodušan prema njoj (Ruta 2,8). Ispostavlja se da je Boaz jedini bliski rođak koji je spreman ispuniti svoju odgovornost kao *goel*, otkupitelj obitelji. Glagol “otkupiti” ključna je riječ odlomka (Ruta 4,4.7).

Obratite pozornost na Rutinu revnost i hrabrost u pristupu svojem otkupitelju. Također zapazite njezinu poniznost, jer priznaje svoje skromno podrijetlo kao “tuđinka” (Ruta 2,10) i nedostojnost jer nije “kao jedna od tvojih sluškinja” (Ruta 2,13). Obratite pozornost i na njezinu ljubaznost prema svekrvi, koju su primijetili mnogi ljudi, uključujući Boaza, njezinog potencijalnog otkupitelja (Ruta 2,12). Biblijski pisac

nikada ne govori o Rutinoj privrženosti vjerskim i obrednim dužnostima, kao da je njezina dobrota prema drugima dovoljan dokaz njezine odanosti prema otkupitelju.

Zaključak izvještaja vrlo je dojmljiv; Ruta ne samo da se udala za Boaza, čime je povratila dostojanstvo svojoj obitelji, već je dobila i najveću nagradu koju je obitelj mogla dobiti, mjesto u Mesijinom rodoslovlju. Duhovno naslijeđe ovog događaja vrlo je značajno. Ruta je bila prihvaćena u Izraelu usprkos svojem stranom podrijetlu — paradoksalno, možda upravo zbog tog svojeg stranog podrijetla, kao što je naglašeno u knjizi (Ruta 1,4.22; 2,2.6.10-13.21; 4,5.10). U hebrejskom bogoslužju Knjiga o Rutu čita se tijekom Blagdana sedmica ili Pedesetnice, proslave koja je povezana sa žetvom i davanjem Zakona.

Estera ili moć ljepote. Podjednako je nadahnjujuće, ali i izazovno, čitanje Knjige o Esteri u svjetlu Božjeg plana spasenja tijekom posljednjih dana ljudske povijesti. Izazovno jer se Knjiga o Esteri čita kao sekularna knjiga, bez ikakvog otvorenog vjerskog sadržaja. Nema pozivanja na Boga. U tekstu se nigdje ne spominje neka vjerska praksa. Čini se da događaji teku sami od sebe, bez božanske čudesne umiješanosti. Sve što se događa u izvještaju ovisi o oštroumnosti Mordokaja, kraljevskog dvorjanina, i o ljepoti i hrabrosti kraljice Estere, i kao da sve ovisi o pravom trenutku (Estera 3,7; 9,24). Svećenici i proroci uopće se ne spominju u knjizi. Čak i kraj izvještaja, kada stradaju mnogi ljudi, izaziva sumnju u njezinu duhovnu vrijednost. Što je još važnije, židovski identitet Estere i Mordokaja nije ih spriječio da se uspnu na najviše položaje na poganskom dvoru. Ništa u knjizi ne ukazuje na napetost između njih i tog okruženja. Nije ni čudo što mnogi drevni rabini i crkveni oci dovode u pitanje duhovnu vrijednost knjige, čak niječući njezino kanonsko mjesto.

Ipak, ova knjiga pruža i nadahnuće upravo zbog gore navedenih problematičnih čimbenika. Nespominjanje Boga ovu knjigu čini značajnom i aktualnom za nas koji živimo u sekularnom i nemirnom svijetu. Božja šutnja paradoksalna je sastavnica Njegove promisli i prisutnosti. Estera postaje kraljica baš u trenutku kada je narod ugrožen. Kralj tijekom napadaja nesanice otkrije čin Mordokajeve odanosti, koji je spasio kraljev život. S druge strane, tekst jasno pokazuje da je židovski narod zaštićen. Ako Estera ne bude razgovarala s kraljem, ako bude šutjela, “doći će Židovima pomoć i spas s druge strane” (Estera 4,14). Isto tako, Isus u svoje vrijeme koristi sličan argument: “Ako oni ušute, kamenje će vikati.” (Luka 19,40).

Neki tumači nalaze dokaze o Božjoj promisli u imenu Estera, koje povezuju s pojmom *hester panim*, “skrivanje lica”, važnom dimenzijom

Božjeg odnosa prema Njegovom narodu kada se čini da je On odsutan (vidi Izaija 8, 17; 50,6; 53,3). U vezu se dovodi i Dan pomirenja na osnovi zajedničkih motiva kao što su post, sud i otkupljenje Božjeg naroda nasuprot uništenju zlih. Drevni rabini potkrepljuju ovu vezu na osnovi igre riječi *pur*, “puno”, i riječi *kippur*, Dan pomirenja. Knjiga o Esteri završava istom nadom i perspektivom “mira” i traženja “blagostanja” (Ester 10,3; usporedi Psalam 122,8.9) kao u Danu pomirenja.

TREĆI DIO: Primjena

Kako se sljedeća razmišljanja o Rut i Esteri mogu primijeniti na vaš život?

Ruta: Činjenica da pripadamo Božjem narodu i da smo vrlo pobožni ne bi nas trebala činiti tužnim, ljutim ili ponosnim u odnosu na druge ljude, već podrazumijeva ozbiljno etičko pitanje. Kao što je Ruta bila ljubazna i blaga prema ljudima oko sebe, tako i mi trebamo biti ljubazni i prijateljski raspoloženi prema drugim ljudima u našoj obitelji i društvenoj zajednici. Također obratite pozornost na Rutinu poniznost. Ruta se ne hvali ni svojim vrlinama ni pobožnošću. Umjesto toga, osjeća se nedostojnom i nikada ne osuđuje druge. Ruta nije uključena u vjerski aktivizam; nije legalist misleći da na osnovi svojih djela zaslužuje spasenje. Ona računa samo na milost svoje svekrve i srodnika. Na kraju, imajte na umu da Noemina misionarska metoda leži u njezinom ljubaznom stavu i ponašanju.

Ester: Izvještaj o Esteri može se povezati sa životom u našem suvremenom i sekularnom svijetu. Gdje god bili i što god radili — u uredu, na putu, na fakultetu ili čak u obitelji, usred naših najjednostavnijih zadataka i skromnih dužnosti — naša prisutnost je važna i određuje spasenje drugih. Tko zna nismo li došli na određeno mjesto upravo za takvo vrijeme kao što je ovo (Ester 4,14). Budimo mudri — ne moramo uvijek odmah otkrivati svoj vjerski identitet (Ester 2,10.20). Budite ljubazni kao Ester (Ester 2,17). Učinite sve što možete kako biste riješili svoj problem i vjerujte u Božju milost da će On preokrenuti tijek događaja.

Preteče

Ključni tekst: 2. Timoteju 1,7.

Središte proučavanja: Daniel 2,31-45; Otkrivenje 13,11-17.

PRVI DIO: Pregled

Posljednja dva tjedna proučavali smo biblijske odlomke i psalme u kojima su bili nagoviješteni budući događaji. Ipak, ovi pogledi u budućnost bili su samo neizravni uvidi koji su nas pripremili da razumijemo proročanstva. U ovoj ćemo pouci obratiti pozornost na proročanstva koja se otvoreno odnose na vrijeme svršetka. Moramo znati da Biblija nije samo knjiga lijepih priča, napisana za našu zabavu. Biblija nije samo knjiga za duhovnu i moralnu izgradnju. Ono što Bibliju čini jedinstvenom njezina je poruka nade da će Bog spasiti svijet na svršetku vremena.

Nada je, naravno, prisutna u različitim oblicima u Svetom pismu. Ali dvije apokaliptičke knjige, Daniel i Otkrivenje, posebno se usredotočuju na konačnu sudbinu svijeta. Ove dvije knjige međusobno su povezane i stoga ćemo ih proučavati u njihovoj uzajamnoj povezanosti. U ovoj tjednoj ćemo pouci prvo iznijeti opći slijed proročkih događaja, kao što je otkriveno u Danielovom proročanstvu o kipu (Daniel 2,31-45). Zatim ćemo razmotriti posljednje dane ljudske povijesti. Vidjet ćemo kako Danielovo proročanstvo razotkriva moć zla i osuđuje njegovu narav, koju su već pokazali babilonski kraljevi (Daniel 3). Proročanstvo će dostići svoje ispunjenje u malom rogu iz 7. i 8. poglavlja, i u zvijeri spomenutoj u dva poglavlja druge proročke knjige — u Otkrivenju 13 i 14.

DRUGI DIO: Komentar

Duh Babilona. Knjiga proroka Daniela počinje nagovještajem o gradnji Babilonske kule. Izvještavajući o pohodu Nabukodonozora na Jeruzalem, prorok navodi rijetku i starinsku riječ *Šinear*, naziv koji se odnosio na mjesto gdje su babilonski graditelji podigli kulu (Postanak 11,2). Na samom početku knjige, ovo ime otkriva namjeru biblijskog pisca da Nabukodonozorov potez prenošenja stvari iz jeruzalemskog hrama u Babilon (*Šinear*) poveže s graditeljima Babilonske kule.

U Danielu 2 isti taj kralj ima san koji ga muči. Daniel koji je pozvan da protumači san, objašnjava kralju da je Bog nebeski poslao ovaj san da mu pomogne da razumije i shvati “misli svoga srca” (Daniel 2,30). Nabukodonozor je imao isti duh kao i graditelj Babilonske kule. Donijevši hramske predmete u hram svojega boga, Nabukodonozor je zapravo pokazao da želi zauzeti Božje mjesto. Od samog početka Daniel otkriva ključ za razumijevanje sna. Ovaj san prvo razobličuje “babilonski” način razmišljanja. Poslije, u Danielu 3, Nabukodonozorovo ponašanje potvrdit će ovu presudu (što će biti opisano u nastavku). Ova osuda glavna je nit koja se provlači kroz čitavo proročanstvo o zemaljskim kraljevstvima.

Na početku svojeg obraćanja, Daniel ističe Nabukodonozorovu oholost. S jedne strane, Daniel naziva kralja njegovom redovnom titulom “kralj kraljeva”, koja mu je pridavala značajke božanstva, kao da on vlada nad drugim kraljevima. S druge strane, Daniel jasno kaže da kralj duguje svoju moć “Bogu Nebeskome” (Daniel 2,37). On opisuje kralja kao da je on Stvoritelj (barem u skladu s Nabukodonozorovim razmišljanjem); istodobno, Daniel podsjeća kralja da mu je Bog Nebeski dao sve što ima (Daniel 2,38).

Daniel zatim objavljuje da će sljedeća svjetska kraljevstva biti slabija od Nabukodonozorovog, naglasivši da su i ona ljudska i prolazna kao i on i njegovo kraljevstvo. Značajno je da je propast kraljevstava posljedica babilonskog duha i načina razmišljanja. Vođe kraljevstava pokušat će ujediniti svoja kraljevstva i učvrstiti svoju vlast, baš kao što su to učinili graditelji Babilonske kule (Postanak 11,4).

Važno je napomenuti da su glavne karakteristike ovog nastojanja da se pomiješaju, prikazane “glinom”. Ova glina predstavlja jednu od eshatoloških sila koja je započela svoju vladavinu odmah nakon pada poganskog Rima (Daniel 2,41) i trajala do svršetka vremena, što se opisuje u rečenici koja pretkazuje pojavu Božjeg kraljevstva: “U vrijeme ovih kraljeva Bog Nebeski podići će kraljevstvo koje neće nikada propasti i neće prijeći na neki drugi narod.” (Daniel 2,44)

Da ova eshatološka sila ima istu namjeru zauzeti Božje mjesto kao i Babilonci, nagovještava već glina koja je predstavlja, a u Bibliji se često povezuje sa simbolom ljudskog roda (Izaija 29,16; Jeremija 18,2; Rimljanima 9,20.21 itd.). Dok ostali materijali predstavljaju političke sile, glina predstavlja drugačiju, duhovnu moć, koja tvrdi da je božanska. Zanimljivo je primijetiti da posljednji prizor viđenja, koji dostiže vrhunac uništenjem svih kraljevstava, završava glinom kao središtem svih materijala — željeza, mjedi, srebra i zlata (Daniel 2,45). Budući da se nalazi iznad svih drugih materijala, “glina” utjelovljuje sve ono čemu su težila ova svjetovna kraljevstva, prisvajanje božanskih ovlasti koje ima samo Bog.

Prisvajanje moći. U Danielu 3 Nabukodonozor odmah (ironično) odbacuje presudu iz svojeg sna, koja ga je trebala poučiti. On će i dalje nastojati zauzeti mjesto Boga Nebeskog. San jasno ukazuje da će “Bog Nebeski *podići* kraljevstvo koje neće nikada propasti” (Daniel 2,44). U suprotnosti s Božjom voljom, Nabukodonozor će “*podići*” kip od zlata koji će predstavljati njega, “zlatnu glavu” (Daniel 2,38). Osim što Nabukodonozor nije zadovoljan time da bude samo glava od zlata, kao što je san ukazivao, on sada sebe naziva vječnim kraljem čije će kraljevstvo trajati zauvijek, na što ukazuje njegovo podizanje kipa koji je sada sav od zlata. Nabukodonozor je u biti “podigao” svoj kip koji će zamijeniti vечно Božje kraljevstvo. Obratite pozornost na upotrebu glagola “*podići*”. Izvještaj ne završava Nabukodonozorovim prisvajanjem moći.

Sljedeći Nabukodonozorov korak bio je nasilni progon svih onih koji se nisu željeli pokloniti njegovom kipu. Izvještaj nam dalje govori da se tri židovska mladića odbijaju pokloniti tom kipu; zato im se prijeti smrću, bacanjem “u peć užarenu” (Daniel 3,6). Koriste se sve vrste prijetnji kako bi Židovi popustili i poklonili se. Peć u podnožju zlatnog kipa otvoreno predstavlja prijetnju smrću. Moć državnog aparata na svim se razinama koristi kako bi se omogućilo vladanje različitim slojevima stanovništva. Moć masovnih medija dopire do ljudi u svim dijelovima kraljevstva. Čak se i moć glazbe i umjetnosti koristi da utječe na emocije i usmjerava ih.

Prema izvještaju, ova tri mladića nisu se pokolebala u svojoj odluci da ostanu vjerni Bogu. Tako su dva tabora obožavatelja, babilonski tabor i trojica Židova, jasno ocrtani i suprotstavljeni. Babilonski tabor je bučan. Božji tabor šuti: “Ne treba da ti odgovorimo na to.” (Daniel 3,16) Babilonski tabor je moćan, čine ga “knezovi”, “suci” itd. (Daniel 3,2). Božji tabor je skroman i ponizan, oni su jednostavno označeni kao “Judejci” (Daniel 3,12). Babilonski tabor je brojani, čine ga “svi narodi” (Daniel 3,7). Božji tabor čine samo “tri čovjeka” (Daniel 3,23). Babilonski tabor je okrenut sadašnjosti: “Zato, čim začuše ... baciše se na tlo svi narodi ... klanjajući se zlatnome kipu.” (Daniel 3,7) Božji tabor okrenut je budućnosti: “Bog naš, kome služimo, može nas izbaviti.” (Daniel 3,17) Ljudi iz babilonskog tabora su legalisti i poslušni su iz straha i vlastitih interesa. Ljudi iz Božjeg tabora služe Bogu po milosti, čak ako ih On ne izbavi (Daniel 3,18).

Mali rog i zvijer. Duh Babilona, koji karakterizira silu koju predstavlja glina, ponovno se pojavljuje u malom rogu u Danielu 7 i 8. Međutim, ovog puta narav prisvajanja i progona življa je i otvorenija. Kao što je glina tvrdila da je božanstvo, mali rog također tvrdi da je božanskog podrijetla, a njegova oholost i prisvajanje vlasti još su iz-

raženiji (Daniel 7,25), pri čemu je prisutna ista veza između prisvajanja vlasti i progona (Daniel 8,24.25).

U Otkrivenju se ponavlja isti apokaliptični scenarij, ali s drugačijim simbolizmom. Odmah nakon iste četiri nemani koje smo prvi put vidjeli u Danielu 7, apokaliptično otkrivenje promatra silu koja prisvaja vlast i nazvana je Zvijer. Poput malog roga iz Daniela 7 i 8, ova Zvijer tvrdi da je božanstvo (Otkrivenje 13,4) i progoni Božji narod (Otkrivenje 13,5.7). Ovaj brzi pregled proročanstava nužan je da bismo razumjeli proročku riječ upozorenja i ohrabрили Božji narod (2. Timoteju 1,7).

TREĆI DIO: Primjena

1. Dok mali rog i zvijer predstavljaju jasnu povijesnu silu, Rimokatoličku crkvu, kako trebamo odgovoriti na ovu spoznaju? Kako se trebamo odnositi prema rimokatolicima? Prepoznajte babilonski mentalitet u povijesti (u Rimokatoličkoj crkvi, ali i u totalitarnim režimima kao što su nacistički i marksističko-staljinistički režim). Razmislite o mogućim pojavnostima Babilona u vašoj crkvi i u vašem karakteru; u vašem odnosu prema drugim ljudima; u vašoj obitelji ili na poslu; i u odnosu na način na koji se ponašate prema svojim zaposlenicima, bračnom drugu i djeci. Kako babilonski način razmišljanja možemo zamijeniti biblijskim?

2. Usporedite babilonski tabor i tabor trojice Judejaca. Razmislite o svim aspektima te usporedbe i izvucite određene pouke. Kako ova usporedba utječe na vaš crkveni život? Što možemo naučiti iz ovih primjera, a povezano je s našim bogoslužjem? Kako način na koji upotrebljavamo glazbu ili propovijedamo pokazuje kako obožavamo Stvoritelja? Koju pouku izvlačite iz činjenice da je Božji tabor uvijek manji? Kako ova istina utječe na prihvaćanje argumenta većine u prilog teološke istine? Razgovarajte s članovima vašeg razreda o potrebi da budete usmjereni na budućnost, a ne na sadašnjost. Kako razmišljanje usmjereno na budućnost ili sadašnjost utječe na vaše moralne odluke? Usmjerenost na budućnost obvezuje nas da razmislimo o posljedicama naših djela. Razmišljanje usmjereno na sadašnjost, koje se usredotočuje na neposrednu nagradu, na kraju postaje plitko, sebično, materijalističko, pa čak i opasno za nas i druge. Razgovarajte o tome.

Slike svršetka

Ključni tekst: Jona 1,9.

Središte proučavanja: Matej 12,38-42; Jona 3,5-10; Otkrivenje 18,4; Daniel 5,1-31.

PRVI DIO: Pregled

Budući da Biblija govori o Božjem kraljevstvu, njezina središnja poruka usmjerena je na svršetak svijeta i nebesko kraljevstvo. O tome u eshatološkom svjetlu govore apokaliptička proročanstva koja jasno ukazuju na razvoj događaja posljednjeg vremena. Ovo se otkrivenje nalazi i na drugim mjestima u Svetom pismu na kojima se opisuje sud i spasenje koji će uslijediti u vrijeme svršetka.

U ovoj pouci odabrana su tri događaja koji imaju zajedničku karakteristiku: svi se zbivaju na kraju povijesti biblijskog Izraela i uključuju pogane, “narode” (usporedi Postanak 12,3; 22,18). Prvi događaj je dramatičan — sadrži sud i pokajanje građana Ninive nakon nevoljnog misionarskog pohoda proroka Jone. Drugi događaj je tragičan — opisuje presudu nevjernom kralju Baltazaru i završava gubitkom njegovog kraljevstva. Treći događaj je veličanstven — spasenje Božjeg naroda zahvaljujući doprinosu perzijskog kralja Kira. Iznenađujuće je da je posljednje vrijeme prilika za spasenje mnogih naroda koji konačno stupaju u redove Izraela, a u isto vrijeme i karakteristično za svršetak vremena prema Pavlovim riječima: “Dok ne uđu neznabošci u punom broju. I tako će se spasiti sav Izrael.” (Rimljanima 11,25.26 — Šarić)

DRUGI DIO: Komentar

Presuda nad Ninivom. Prorok Jona, izraelski misionar koji je bio poslan stanovnicima Ninive, priča nam o svojem uspjehu i neuspjehu. Bog ga je pozvao da ode iz svojeg mjesta i preseli se u Gat Hahefer (2. o kraljevima 14,25), gradić u sjevernom dijelu starog Izraela, u vrijeme Jeroboama II. Ovo je prema Knjizi o kraljevima bilo loše vrijeme za Izrael, čija je nevjernost rasplamsala Božji gnjev protiv njih (2. o kraljevima 13,3). Ipak, “Jahve nije odlučio izbrisati ispod neba ime Izraelovo” (2. o kraljevima 14,27). Umjesto toga, Bog ih je “spasio” od neprijatelja (2. o kraljevima 14,27).

Ironično, Bog je pozvao Jonu da ode u Ninivu kako bi propovijedao njezinim građanima i pozvao ih da se pokaju u ovom razdoblju u kojem je Izrael bio nevjeran. Jona nam kaže da se cijeli grad pokajao. On je bio toliko uznemiren Božjim pozivom u misiju da je odbio poziv. Umjesto da ode na sjever u Ninivu, kamo ga je Bog uputio, Jona je otišao na jug u Jopu, a zatim se ukrcao za Taršiš.

Jonina knjiga nam, dakle, govori kako je Jona završio u utrobi velike ribe, koja ga je izbljuvala na obalu (Jona 2,10). On je upamćen kao prorok kojeg je progutala velika riba jer je odbio poziv da ode i upozori grad Ninivu na Božji sud. Ironično, klinopisni jezik Ninivljana sačuvao je sjećanje na ovo čudo, a ime Niniva znači "velika riba u gradu". Kao da sam naziv grada pokazuje koliko je Bog, razočaran vlastitim narodom, bio spreman spasiti nehebrejski narod koji će odgovoriti na Njegovu milost.

Zanimljivo je da je isti grad Ninivu, 150 godina poslije (630. g. pr. Kr.), ponovno posjetio prorok Nahum, koji je tada Ninivljanima najavio propast zbog njihove zloće. Ovi slučajevi savršena su ilustracija kako Bog postupi sa svojim i ostalim narodima. U njima jasno vidimo kako Bog pruža milosrđe grešnicima, ali i kako ih kažnjava za grijehе koje nisu odbacili.

Presuda Baltazaru. Izvještaj o presudi babilonskom kralju Baltazaru govori o presudi Nabukodonozoru i njegovom pokajanju, kao da je biblijski pisac namjeravao istaknuti suprotnost između dva babilonska kralja. Dok su obojica oholi i griješe protiv Boga, oni ne primaju istu presudu. Nabukodonozoru je oprošteno, a poglavlje koje izvještava o njegovom iskustvu završava njegovim hvalospjevom Bogu koji ponižava ohole (Daniel 4,37). S druge strane, Baltazar, koji je znao za iskustvo svojeg oca (Daniel 5,22), nije se pokajao. Naprotiv, on namjerno ponavlja Nabukodonozorov pokušaj prisvajanja vlasti (vidi pouke 5 i 12) i u svojem bezakonju ide čak i dalje od svojeg oca. Dok Nabukodonozor samo unosi hramsko posuđe u hram svojeg boga, Baltazar pije i opija se iz tih posuda. Nabukodonozor se zadovoljava time što odbacuje ostale metale od kojih je načinjen kip (vidi Daniel 3) i zadržava samo zlato koje predstavlja njega. Na kraju, on konačno shvaća svoju glupost i upućuje hvalu Bogu Nebeskom koji "živi u vijeke" (Daniel 4,34 — Šarić).

Baltazar pak veliča sve bogove koji su prikazani ovim metalima (Daniel 5,4). Baltazar namjerno vrijeđa Boga. U trenutku kada slavi idole, pojavljuje se ruka na zidu i ispisuje Božji sud protiv njega.

Čak i raspleti izvještaja o ovim kraljevima pokazuju suprotnost između njih dvojice. Nabukodonozor, koji je puzao po zemlji kao životinja, što je bilo ishod božanske presude nad njegovom ohološću, vraća

svoj položaj. Tada mu je vraćeno “kraljevsko dostojanstvo” i sjaj (Daniel 4,36 — Šarić). Baltazar, koji je sjedio na prijestolju i bio tako siguran u sebe, sada ne može ustati i vladati sobom, koljena mu klecaju i “povikao je iza glasa” (Daniel 5,7). Kralj poziva svoje mudrace upomoć jer ne razumije natpis koji je tajanstvena ruka ispisala na zidu. Čak ni njegovi mudraci nisu ga sposobni protumačiti.

Tada dolazi kraljica majka, Nabukodonozorova žena, i govori o Danielovim sposobnostima, podsjećajući tako Baltazara na Nabukodonozorovo duhovno iskustvo. Daniel, predstavnik Boga kojega je kralj uvrijedio, jedini može pročitati i protumačiti natpis o sudu koji proriče kraj Baltazarovog kraljevstva (Daniel 5,26-29). Tri riječi napisane na zidu izriču presudu protiv Baltazara i njezino značenje: “izmjerio” znači odgovornost, “vagnuo je” označava ocjenu, a “razdijeljeno” znači odbacivanje.

Proročanstvo o Kiru. Perzijski kralj Kir zauzima jedinstveno mjesto u Svetom pismu. Kir je jedini neznabožac koji dobiva titulu “mesija” ili pomazanik (Izaija 45,1). Biblija ide toliko daleko da Kira povezuje s mesijanskim Spasiteljem, samim Kristom. Osim spasenja Izraela iz babilonskog sužanjstva od strane mesije Kira, prorok Daniel vidi i Mesiju koji će izbaviti sve ljude iz ruke zla. Štoviše, prorok ne pretkauzuje samo određeni događaj.

Usporedivši 70 godina Kira sa 70 tjedana babilonskog sužanjstva, Daniel upozorava čitatelja na činjenicu da ove tjedne treba tumačiti proročki. Prvih 70 godina odnosi se na doslovne godine kada se pojavio mesija Kir (Izaija 45,1) i vratio povijesni Izrael u drevnu Palestinu. Tako mesija Kir odražava povijesnu pojavu Mesije Isusa Krista i Njegov čin spasenja. Drugih 70 proročkih tjedana (godina) vode do dolaska Mesije koji će spasiti cijeli svijet od grijeha i tako svojim pomirenjem osigurati oprost grijeha. Ova usporedba dvojice mesija, Kira i Isusa, nalazi se i u Izaiji, gdje su mesija Kir, u Izaiji 45, i Sluga Jahvin koji pati u Izaiji 53, značajno povezani na jezičnoj i tematskoj razini.

Mesija Kir odigrao je odlučujuću ulogu u padu Babilona, najvećeg neprijatelja Izraela. Također je vratio Izraelce u njihovu zemlju (Ezra 1,1-3) i čak im je pomogao u obnovi jeruzalemskog hrama pod velikim svećenikom Ješui, sinom Josadakovim, (Ezra 3,2,3). Značajno je da Otkrivenje uspoređuje Kirovo djelo s Kristovim drugim dolaskom. Presušivanje Eufrata koje je omogućilo kralju istoka Kiru da uđe u grad Babilon i prouzroči njegov pad, služi kao okvir za opisivanje Kristovog dolaska u vrijeme svršetka (Otkrivenje 16,12). Kir je pripremio tlo za buduću Kristovu dolazak i spasenje čovječanstva. Uloga koju je Kir odigrao u prvom Kristovom dolasku nagovješćuje događaje koji će se odigrati

na svršetku vremena u vezi s Kristovim drugim dolaskom. Dakle, možemo pretpostaviti da će u posljednje događaje u povijesti spasenja biti uključeni pojedinci koji se ne nalaze u crkvenim redovima.

TREĆI DIO: Primjena

1. Kako nas Jonin primjer upozorava na vjerske predrasude? Razgovarajte o tome.

2. Dok crkva možda neće biti dosljedna u pokazivanju pravednosti, kako ljudi iz svijeta mogu u tome biti uspješniji? Isus je pobožnim ljudima svojeg vremena poručio: “Zaista, kažem vam, carinici i bludnice pred vama su na putu u kraljevstvo nebesko.” (Matej 21,31) Što je Isus ovim riječima želio naglasiti?

3. Pravednost u donošenju presude jamstvo je Božje ozbiljnosti u Njegovom činu spasenja, čiji je cilj potpuno iskorjenjivanje zla i smrti. Na koji je način “napetost” između pravde i milosti ujedno poruka utjehe i nade?

4. Zašto možemo biti spašeni samo na osnovi Božje milosti, a ne na osnovi naših zasluga?

5. Postoje dvije važne istine koje moramo razumjeti o Božjem sudu u posljednjim vremenima. Prvo, svi će biti upoznati s istinom i upozoreni; drugo, doći će vrijeme kada će biti prekasno za pokajanje. Primijenite značenje triju riječi natpisa koji se pojavio na Baltazarovom zidu na crkvu u posljednjim vremenima: “izmjereno” znači da smo odgovorni za sve što radimo i što ne radimo; “vagnuto” znači da će dobro i zlo biti razdvojeni (samo Bog ima tu moć razlučivanja); “razdijeljeno” znači da je spasenje dano drugima.

6. Pročitajte sljedeće ohrabrenje Ellen G. White: “Nije daleko vrijeme kada će Božji narod biti pozvan da svjedoči pred zemaljskim vladarima. ... Nema vremena za ispraznosti, za sitnice, za bavljenje nevažnim stvarima.” (*The Advent Review and Sabbath Herald*, 26. travnja 1892.) Kako vas ovaj citat potiče da navješćujete Božju poruku i upozorenja za posljednje vrijeme moćnim ljudima na vlasti?

Kao adventisti sedmoga dana, mi imamo kristocentričan pristup, pri čemu žarište proročanstva više nije na nekoj pojedinačnoj geografskoj lokaciji negdje na Bliskom istoku, niti na bilo kojem ratnom sukobu koji se tamo odvija.

Mi proročanstva promatramo kroz leće velikog sukoba između Krista i Sotone — duhovne borbe koja se odvija širom svijeta i koja će svoj vrhunac dostići kada se Božji narod, sastavljen od Židova i pogana (vidi Otkrivenje 12,17; 14,12), suoči sa završnom krizom, u čijem je središtu obožavanje Stvoritelja (vidi Otkrivenje 14,7) nasuprot obožavanju Zvijeri i njezina kipa.

Ključni element za razumijevanje proročanstava o posljednjim danima nalazi se u 2. poglavlju Knjige proroka Daniela, koje sadrži ne samo njihov povijesni okvir, već i ključ za odgonetanje njihovog značenja.

Četiri svjetska kraljevstva (Babilon, Medo-Perzija, Grčka i Rim) slijede jedno za drugim tijekom povijesti, u neprekidnom nizu, sve dok nakon Isusovog drugog dolaska Bog ne uspostavi svoje vječno kraljevstvo.

www.adventisti.hr
www.znaci-vremena.com